

גליון
באר
התשעה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

דברים - תשעה באב

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2023

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת דברים - תשעה באב

- העמידן על אחת - חתחזקות באמונה מקרבת את בניין בית המקדש.....ב
- לא חסרת דבר - באמונתו יחיה.....ד
- ברוגז רחם תזכור - תוקף האהבה בשעת ה'חורבן' והדין.....ז
- קומי רוני בלילה - התחזקות בשעת הסתר ומחשך 'לילה'.....יב
- בין אדם לחברו - אהבת ישראל, הרחק מהמחלוקת.....יד
- רב לך שבת - קדושת השבת ובפרט בימי בין המצרים ושבת חזון.....יט
- בכה תבכה - להיות מיצר ודואג על חורבן הבית ועל גלות ישראל.....כ
- ציפית לישועה - האמונה שהוא אלוקינו והוא יושיענו.....כה

פרשת דברים - תשעה באב

ובהיר כשבידו להראות באצבע - זה א-לי, בהנהגת רחמים, וכגון שנעשו לו ניסים ונפלאות כמו במדבר אשר ראית, אז אינכם מאמינים, אמונה כזאת אינה נחשבת אמונה. ומי נקרא בעל אמונה, זה האיש המתחזק להאמין בה' גם כשנראה לו שהבורא הסתיר עצמו ממנו, בהנהגת דין וייסורים, והוא מאמין שהקב"ה עושה את כל המעשים למוצתו השלימה², זה עולה במדרגה להיקרא בעל אמונה.

והזמן גרמא להתחזק באמונת איתן לדעת שהכל מאת ה' המנהל עולמו בחסד וברחמים², וכה אמרו חז"ל (שבת קיט:), 'לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו

העמידן על אחת - התחזקות באמונה מקרבת את בניין בית המקדש

בפרשתן (א לא-לב), 'ובמדבר אשר ראית אשר נשאך ה' אלוקיך... ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' אלוקיכם', ותמוה, מהו 'ובדבר הזה', היה לו לומר 'ואתם אינכם מאמינים', ומבאר הר"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אנרא דכלה ד"ה ובדבר), שעיקר עבודת האדם היא האמונה בה' גם בשעת הסתר וחושך, כי מי שמאמין בה' רק כשהקב"ה מתנהג עמו ברחמים מגולים והוא רואה את הנהגת הרחמים, אינו נחשב 'מאמין' - שהרי הכל ברור לנגד עיניו ובמה יאמין... וזה פירוש הכתוב, ובדבר הזה - כלומר המאמין בה' רק כאשר הכל נהיר

א. שמעתי מידיד נאמן מעשה נפלא שאירע עם אחד ממכירי, שבנו הקטן שנה 'מלא לוגמיו' מכוס תה רותח שנשאר בטעות על השולחן, והיתה הרתיחה עד לאימה עד שנכווה הילד היטב בגרונו, במהרה הזמינו אמבולנס, שדהר עם הבן וההורים לבית החולים, ובכל הדרך בכה הנער בכיות עצומות עד לב השמים, ההורים שלא יכלו לשאת את הדבר, לראות את בנם בוכה בדמעות שליש ובקולות עד השמים, בקשו מהפאראמדיקים לתת לו איזה תרופת הרגעה, ונענו בלאו, כי מצד ה'חוק' אסור לתת להם כזאת, אחר כברת דרך שלא נרגע הבן כלל וכלל ורק גברו צרחותיו למעלה למעלה ניסו לבקש שוב ונענו בסירוב, כשההורים אינם מבינים כיצד הם מתעקשים על 'חוק' לנוכח הילד הנאנק מכאב ויסורים, והרי אפילו אם יש להם 'לב אבן' - הרי 'אם אבן הוא נימוח'...

משהגיעו לבית החולים והכניסו את הבן ל'מיון' (Emergency Room) ניגש האב מיד אל הפקידים, וביקש שבטרם כל דבר יתנו לבנו תרופת הרגעה, וכן עשו, תיכף ומיד חדל הנער ופסק מלבכות, אלא שאז אירע דבר, אחרי כמה רגעים החל הנער לפרכס ולאבד נשימתו לגמרי, מיד הזעיקו את הרופאים אשר שם, החיו אותו, והכניסו בקרבו צינור שיסייע לו בנשימה. ונתברר, שהכוויה הנוראה גרמה בצקת (swelling) בדרכי הנשימה, עד שכמעט נסתמו לגמרי, ורק חריץ דק נשאר שם, וכל עוד שהיה בוכה היתה הלחלוחית עוברת באותו חריץ ומונעת אותו מלהסתם לגמרי, ומשאך פסק מלבכות נסתמו כל דרכי הנשימה לגמרי, ונוכחו לדעת בגודל הנס, כי אילו היו נותנים לו בעודו באמבולנס 'תרופת הרגעה', ושם היה מאבד את נשימתו, אזי היה ח"ו נופח את נשמתו על אם הדרך, כי 'שם' אין את כל הכלים הנחוצים להכניס את הצינור לתוך דרכי הנשימה, ורק מכיון שאירע הדבר בתוככי בית החולים עלה בידם בעזרהש"ת להצילו ממות בטוח.

ולדידן, פעמים הרבה שאין האדם מבין את דרכי השי"ת, כיצד נותנים לו מן השמים לבכות כ"כ הרבה, ואין בר אנוש משיג שפעמים הבכיה אינו אלא לטובתו ולהצלחתו. ולא עוד, כי הנה בהשקפה ראשונה היה נדמה שאנשי ההצלה באמבולנס אינם אלא אנשי מלאכי המוות... מה לכם להתעקש על זוטות כגון דא לנוכח ילד שאינו יכול לשאת את מכאוביו, ולמעשה התברר שמאת ה' היתה זאת להכניס לליבם להתעקש על ה'חוק', למען הצילו ולהשאירו בחיים.

ב. כבר נתפרסם מעשה נורא המלמדנו פרק בהשגחת הבורא ובהנהגתו על כל צעד ושעל מהנעשה בעולם, מעשה ברב חשוב הדר בדיל ניו דערז'י, הנוהג בכל שנה לעלות על ציון חמיו בסטעטן איילענד בימי הרחמים והסליחות. והנה בשנת תש"פ כאשר העולם רעש וגעש סביב החולי שנפוץ לכל העולם (והיו שקראו לזה מגיפה...) ומיעטו הבריות לצאת מהבית... ויהי באמצע הקיץ נסע הרב לבקר את בניו אשר לא ראם מאז חג הפסח והם דרים לא רחוק

באר הפרשה - פרשת דברים - תשעה באב

ממנה אנשי אמנה, שנאמר (ירמיה ה א) שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה, ונכלל בדברי הגמ' שהחסרון במידת האמונה היא היתה סיבה להביא את חורבן הבית ועיה"ק ירושלים, אמור מעתה שההתחזקות באמונה היא סיבה המקרבת את בניין

מבית החיים, ובדרכו ראה את האקזיט (כביש יציאה) המוביל לאותו בית החיים, נענה ושאל את בני ביתו, היות ואיננו יודעים האם נוכל לבקר בקברי האבות בחודש אלול תשרי, אולי נכנס עתה שמה, ונענה בהן... נכנסו השניים, התפללו מתוך התהלים, והנה אך גמר הרב את סדרי התפילה (לפני הרבנית) נתבקש ע"י איש יהודי לבוא להשלים מנין לקדיש בעת קבורת איש יהודי שנפטר בבולטימור לפני יומיים ועתה קוברים אותו באותו בית החיים במרחק ארבעה שורות מקבר חמיו ז"ל.

סבר הרב וקיבל, ניגש שמה והוא היה העשירי, מצא את הנפטר מונח על הארץ ובניו שהיו נראים 'חלשים' (ביהדות) מאד, בקושי הצליחו להגיד את הקדיש מתוך סידור. אחר גמר הקדיש פנו הבנים נתנו 'טיפ' לנכרי שעמד שם והלכו להם, נענה אליהם הרב, בנים חביבים, מה עם מצוות 'קבורה' - הרי צריך שיהודי יקבור את המת, אמרו הבנים, לא ולא, עתה הוא עת מגיפה בעולם, ו'סכנה' יש בדבר, על כן לא ניגע בגופת האב, וכבר קבענו עם הערלים העומדים הכן שהם יקברוהו, הרב לא יכול היה לראות את הנעשה, והודיע לבני ביתו שהוא נשאר שמה לקבור את המת, כי ראה לפניו 'מת מצוה' לכל דבר (ונוכח כי בהיותו תלמיד הישיבה בבולטימור היו הוא וחבריו מתנדבים לקיים מצוות כגון דא, עם מתי מצוה), וכן עשה.

פעולת הקבורה וכו' ארכה לו כשעה ומחצה, עד שסיים ותלה את השלט המספר את שם הנפטר שנקבר שם, כתב לעצמו את שם הנפטר, באשר ראה שה'קדיש' עליו ע"י בניו מוטל בספק וכו', ולאחמ"כ יצא לדרכו... בדרך חזרתו הרהר הרבה בלבו על אשר אירע עמו, שהקב"ה הוציאו היום מביתו בסתם יום קיץ, הוליכו לבית החיים, והכל כדי שבסוף יקבור את ה'מת מצוה'.

ברצותו לברר פרטים על הנפטר התקשר אל 'ראש הישיבה' שלו, כי הוא למד בבחרותו בבולטימור בישיבת נר ישראל, וסיפר לו אודות הלוויה המשונה שנקלע אליה והא בעצמו קבר את המת שהיה מדרי בולטימור, ומידי דברם אמר לו רה"י, רצונך שאגלה את אונך בסוד כמוס, הנה כאשר נרשמת לישיבה בהיותך כבן 12 שנים (והייתם דרים במקום מרוחק שלא היתה שם ישיבה כלל) היה לאביך ממון הרבה, אמנם, כאשר באת ללמוד נעשה אביך 'יורד' - כי היתה אז קריסה גדולה במשק (בשוק העסקים), ונהפך אביך לעני ואביון, בחודש הראשון עוד סילק אביך דמי שכר לימוד, ותו לא מידי, מהחודש השני לא קבלנו עליך תשלום, וכבר רצתה הנהלת הישיבה לשלחך הביתה (כי היו ההוצאות מרובות שכר לימוד, שינה בפנימיה וכו') נכנסתי לביהמ"ד וחיפשתי 'נדבן', ויהודי זה שטיפלת בו היום, הוא הוא האיש אשר לקח על עצמו ושילם עליך במשך ארבעה שנים ומחצה את השכר לימוד שלך מידי חודש בחודשו... בא הנה למשרד הישיבה ואראה לך את ה'קבלות' על כך.

וגלגל ה' עליך להיטיב לו באחריתו, ולמד מכאן כמה שכל 'טובה' שהאדם עושה אינו מטיב אלא לעצמו. וגם כמה מגלגל הקב"ה את האדם במסעות להביאו לתכלית טוב לעשות רצון אביו שבשמים.

ומעניין לעניין, מעשה נורא היה לאחרונה, כאשר רבנית אחת מהמשפחות הנכבדות בישראל נכנסה בה' אלול תשפ"ב לחנות פלונית לקנות דבר מה, ותיכף לאחר ששילמה התחרטה מהמקח וניגשה למוכרת ברוצה לעשות 'ביטול עיסקה' - והוא דבר שעפ"י חוקי המקום מותר לה לעשות, אך המוכרת לא הסכימה בשום אופן, ולאחר שהקונה ניסתה לעמוד על זכויותיה החלה המוכרת לגעור בה בקול רם לעיני ולאוזני כל העם הנמצאים שם, וזרקה לחלל האויר מילים ללא קשר עם המציאות, גניבה לאור היום... הסתלקי מכאן... יש פה בחנות מצלמות אבטחה (Security Cameras) ורואים כל מה שעשית... אין צורך לתאר את רוב הבושות והבזיונות שהיו מנת חלקה על לא עוול בכפה, ויצאה מהחנות כשהיא בושה ונכלמת... בתעצומות הנפש שלה עמדה ואמרה, רבש"ע אתה בוחן כליות ולב, יודע אתה עד כמה קשה לי למחול על אותם בזיונות, אף על פי כן מוחלת אני בלב שלם, והנני מתחננת ומבקשת, שכשם שעשיתי דבר שהוא מעל לדרך הטבע, כן יכמרו רחמיך לעשות נס ופלא מחוץ לדרך הטבע ותושיע את בת דודתי פלונית בת פלונית בזש"ק... וסיפרה זאת לאמה, ואף העלו על גבי הכתב את המעשה כשהם מציינים את היום בו אירע, והנה בר"ח תמוז ילדה אותה קרובת משפחה בת ראשונה למזל טוב לאחר י"ח שנה מעת נישואיה... ללמדך כוחה של אהבת חיים, בפרט כשהוא מחוץ לדרך הטבע...

באר הפרשה - פרשת דברים - תשעה באב

ע"ב בבית ראשון, שאכן, רשעים היו והרעו מעשיהם מאוד, שהרי כל אלו הג' עבירות החמורות שבתורה ביהרג ואל יעבור הם, מ"מ לבם ה' טוב מאוד - שבטחו בה' ומעלת הבטחון גדולה מעל בולם, לכן 'נתגלה קיצם'. משא"כ בבית שני לא נתגלה עוונם - כי בחיצוניות היו צדיקים וטובים, חסידים ובעלי תורה, אבל בלבם (הנסתר מעיני אדם) הייתה ביניהם 'שנאת חנם' הבאה מתוך חסרון אמונה, לכן לא נתגלה קיצם כי העדר האמונה גרוע מכל, והוא הגורם לכל הקנאה והשנאה, על כן חמור הדבר כל כך עד שלא נתגלה קיצם'.

והדרך הישרה שעל ידה יתרחק משנאת חנם הוא כשיתחזק באמונה שכל הקורות עמו הם כפי שנגזר עליו מן השמים, ורעהו אינו אלא 'שליח' העושה שליחותו, ומה לו להתלונן על חברו שהרי ה' אמר לו קלל. וכך ביארו צדיקים (מובא גם בשם הרמ"ק הישמח משה ז"ע) מה דאיתא בגמ' (ברכות לג.) 'אמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו, ולכאורה מה עניין הדעה' לבניין בית המקדש איזו מעלה וגדולה יש במי שיש בו דעה, אלא שבית המקדש נחרב מחמת שנאת חנם, ואהבת חנם היא בנין הבית, ומי שיש בו דעה יודע להבין את שורש הדבר שאף כשפגעו בכבודו כך נקבע במרומים, ושוב אינו בא לידי 'שנאת חנם', וכאילו נבנה בית המקדש בימיו.

לא חסרת דבר - באמונתו יהיה

בפרשתן (ב ז), 'ה' אלוך עמך לא חסרת דבר', ופירשו בה צדיקים, שעל ידי שמשריש האמונה המהורה בקרבנו שה' אלוך עמו, והוא משנית עליו בפרטות בכל עת ובכל שעה, ומעולם לא הסיר ממנו השגחתו העליונה ואהבתו הגדולה, על ידי זה אכן יקיים בו 'לא חסרת דבר' - לא יחסר לו מאומה. וכוונת הדברים בתרתי. א. האמונה המהורה היא היא מקור ההשפעה לכל מילי דמיטב, וככל

בית מקדשנו ותפארתנו בנאולה השלימה במהרה בימינו, וכמו שאמרו חז"ל (תנחומא בשלה י) 'ואין הגלויות עתידות להגאל אלא בשכר אמנה, שנאמר (שה"ש ד ח) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואו תשורי מראש אמנה וגו', ואומר (הושע ב כב) וארשתיך לי באמונה'.

איתא בגמרא (יומא ט:): מקדש ראשון מפני מה חרב מפני ג' דברים שהיו בו ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים... רשעים היו, אלא שתלו בטחונם בהקב"ה. אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב מפני שהייתה בו שנאת חנם [עוד איתא שם, 'ראשונים נתגלה עוונם נתגלה קיצם, אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קיצם'], וביתר שאת איתא בירושלמי (יומא א א) מצאנו שלא חרב הבית בראשונה אלא שהיו עובדי עכו"ם ומגלי עריות ושופכין דמים, אבל בשני מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצות ובמעשרות, ובל זוסת טובה הייתה בהם, אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם, וקשה היא שנאת חנם שהיא שקולה כנגד ע"א וגילוי עריות ושפיכות דמים...

ומבאר הגר"א (בספר 'ביאור הגר"א' לאגרות חז"ל - סבי דבי אתונא) כי מקורה של 'שנאת חנם' באה מתוך חסרון אמונה. והיינו, כי מי ישנא את רעהו 'בחנם'... והרי אינו שונאו אלא על שהזיקו או ביישו, גולו או גנבו וכיו"ב רבות, ומדוע נחשבת שנאתו כשנאת 'חנם', והרי בסיבת איזה דבר נתמלא לבו ב'שנאה' על רעהו. ובע"כ תאמר, שאם היה מאמין שלא פלוני עשה לו כדברים הללו, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו - שהרי אי אפשר לאדם להפסיד את רעהו אפילו בחצי שווה פרוטה, ולא להביא עליו צער או נזק אם לא 'כי הוא אמר ויהי' מתחילה, הרי מיד הייתה כל שנאתו נמוגה. נמצא, שאם יש בלבו שנאה הרי זה 'סימן מובהק' שאברה האמונה נכרתה מפיהם, ואין שנאתו אלא ב'חנם'... כי באמת לא רעהו הזיקו או גולו.

ג. וכן כתב הגר"א ('אבן שלמה' ח"ב פ"ג) יסוד כל התורה הוא אמונה שלימה שלא לדאוג דאגת מחר... והמחוסר בטחון יבוא על ידי זה לידי קנאה ושנאה אע"פ שעוסק בתורה ובגמילות חסדים.

ד. דורשי רשומות אמרו, בלשון בני אדם אומרים על אדם שעולל להם רע, אוי איזה רשע פלוני שעשה לי כך וכך, איזה רשע פלוני שלקח ממני כזאת וכזאת, נתן לי או לא נתן... אמנם, אם תקח את האות ב' שמהותה הוא בטחון בה', ותכניס אותה בתיבה זו יעלה בידך תיבת רבש"ע, והיינו שע"י אמונתו ובטחונו בה' יבין שלא פלוני עולל לו את הדבר, אלא הוא שליחו של ה' - ה' אמר לו קלל, שבוודאי עושה הכל לטובתו ולהנאתו.

באר הפרשה - פרשת דברים - תשעה באב

ה

הדבר ההוא זכא בשלימות'. זאת ועוד, שעל ידי האמונה הרי הוא רבוק בהש"ת (מהר"ל מכות כד.), וכי חסר בבית המלך כלום... (תורת אבות בשם הגה"צ רבי משה מידנער זצ"ל).

ב. כאשר האדם זוכה להרגיש כיצד הוא מונהג ביד הקב"ה, והוא וכל אשר לו, חלקו וכל גורלו מופקדים 'בידיים נאמנות' - בידי אביו שבשמים, אזי ידיעה זו היא נותנת לו כח" ועיוזו ושמתה, וגם בשעות הקשות

שמושרשת בו האמונה ביותר בליבו ובנפשו כך הקב"ה פותח בפניו שערי ההצלחה וסייעתא דשמיא בכל העניינים, גם נודעו דברי הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (נה ד"ה ויבוא) בשם הרה"ק רבי מיכל מזלאמשוב זי"ע כי 'אמונה' הוא גם מלשון המשכה ונידול, וכמו שנאמר (אסתר ב ז) 'ויהי אומן את הדסה', וכלשון קדשו, 'כי באמונה יש כח זה, שע"י האמונה יומשך הדבר הזה ממקורו ויבוא, היינו ע"י שהוא מאמין בהש"ת ובוטח בו באמונה שלימה על שום איזה דבר, אז נמשך

ה. מסופר על הגה"צ רבי מרדכי פאגערמאנסקי זי"ע אשר היה בימי המלחמה הנוראה בגטו קובנא, באחד הימים יצא לרחובה של עיר ומצא כמה יהודים שבורים ורצוצים עד עמקי נשמתם, שאלם ר"מ, לעצב מה זה עושה, תמהו השניים וכי לא ידע רבינו באיזה מצב הננו שרויים... נענה ר"מ ואמר, שמעו נא רבותי... שתיים אשאל מכם, ועל שניהם תודו לי, הנה בסמוך אלינו עומד אחד מחיילי הרשע, האם זה נכון שברצונו להרוג יהודים, ענו השניים, בוודאי, הרי זה כל תאוות לבו. עוד אשאלכם, ואם אכן ימלא את תאוותו ויהרוג כמה יהודים ללא כל 'פקודה' האם מאן דהו יעמידהו לדין על כך, השיבו השניים, לא ולא, שמא תאמרו לי, מדוע באמת אינו עושה כאוות לבו, הורג ושופך דם כמים, הרי 'רצון' יש לו ומאיךך 'מורא מלכות' אין עליו, נתלהב ר"מ והסביר, בעל כרחך תאמר, כי הקב"ה נמצא עמנו והוא כביכול אומר לו, לא, לא, אל תהרוג, וממילא אין בידו עשות מאומה, אם כן, כשהוא כן הורג אין זה אלא רק כי הקב"ה עשה זאת, וכלל וכלל לא החייל, שלא הרשע ממית אלא הוא שלוחו של המקום ב"ה. יהודים הללו ניצלו מהמלחמה, ואח"כ הודו ואמרו שדיבורים הללו ליוו אותם בכל עת, ומאז לא ראו כלל חיילים וכו', רק את ה' עומד לצידם ומחליט עבורם בכל רגע ורגע מה יקרה עמהם.

ומקרא מלא דיבר הכתוב (איכה ג לז) 'מי זה אמר ותהי ה' לא ציוה', ופירש רש"י, 'ואם באתי לומר לא מידו באה אלי הרעה הזאת מקרה היא שהיה לי, אין זאת, כי אם, בין רעות בין טובות - מי זה אמר ותהי אם ה' לא צוה'. ידוע שהגה"ק רבי חיים מיכאל בער ווייסמאנדל זצוק"ל פעל גדולות ונצורות בימי 'המלחמה' הנוראה, והציל אלפי אלפים מאחינו בני ישראל מציפורני הרשעים ימש"ו, אמנם, אינה ה' לידו אפשרות להציל עוד כמאה אלף איש, ולדאבון לב היו מפריצי העם שבפעולות שונות גרמו למנוע הצלה זו. הדבר גרם לרבי מיכאל בער צער גדול וייסורי הנפש, ולא הצליח למצוא נוחם לנפשו, בצר לו נכנס אל הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע ושפך בפניו את כאב לבו - על דם בני ישראל שנשפך, בו בזמן שכבר היו סמוכים ונראים אל ההצלה, אלא שה'רשעים' מנעו זאת. הרי"צ הקשיב לכל דבריו בדומיה, ובסיימו נענה אליו בשלהבת אש - און ווער האט דאס אלעס געטאהן (מי הוא זה אשר עשה כל זאת), כאומר, הרי הכל נעשה על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו, אף הרשעים לא היו יכולים לעולל אם לא שכך היה רצון הבורא, ואין לנו שמץ השגה בהנהגת ה'. וסיפר רבי מיכאל בער שאז הפיח בו רוח חיים, ובכוחות מחודשים הקים את 'ישיבת נייטרא' לשם ולתפארת.

סיפר אחד מזקני הדור מחסידי באבוב, כי בימי המלחמה איבד את כל בני משפחתו, ב"ב וצאצאיו, ואף רבו נתעלה לשמי רום, והיה שבור ורצוף עד עמקי נשמתו ולא ידע לשית עצות בנפשו. עד שנגלה אליו הרה"ק ה'קדושת ציון' זי"ע בחלום הלילה, והתמרמר בפניו על רוע המצב, ויען לו הרבי, שמע נא פירוש דברי הכתוב (דברים יא יז) 'וחרה אף ה' בכם'. כי אף במצב של וחרה אף - אף בעת זעם וחרון אף, הרי ה' בכם - הקב"ה שורה בתוכם כדכתיב (תהילים צא טו) 'עמו אנוכי בצרה', ומשגיח עליכם בהשגחה פרטית ומדוקדקת. דברים אלו הפיחו בו רוח חיים והחזיקו אותו בכל הזמנים הקשים.

בסוף שנת תש"ג נערכה אסיפת רבנים, וישב שם גם יהודי פליט מניצולי ה'מלחמה' שתיאר בפני המשתתפים את הזוועות הנערכות בבני ישראל דבר יום ביומו ביורופ (אירופה), ובסוף דרשתו נענה ביגונו ובלבולו כי רב זיי טוהען און ער שווייגט' (וכל זה הם עושים והוא הקב"ה שותק)... נזדעק הגאון רא"ז מעלצער זצ"ל בכל כוחו זיי טוהען... ער טוהט. זיי טוהען... ער טוהט. (כלומר, וכי הם עושים... והרי 'הוא' עושה את הכל) בחשבון ממעל שאינו מובן תמיד ליושבי הארץ קרוצי חומר.

באר הפרשה - פרשת דברים - תשעה באב

ביותר לא ימוטו רגליו, שהרי הוא מאמין ומרגיש, ויודע בהשגחה פרטית ומדוקדקת מתוך רחמים ואהבת ה' שה' אלוֹקֵיךְ עִמָּךְ, הוא 'מלווה' אותך בכל צעד ושעל', לא עוזב ולא יעזוב אותך, וכל הנעשה עמו הוא רק לטובתו האמתית והשלימה.

פעם נשאל המשגיח הגה"ח רבי גד'ל אייזנער זצ"ל היאך עמדו לו כוחותיו לעמוד בעוז, לעבור את כל מוראות ותלאות ה'מלחמה', ועל כולנה בעת שהכביד באחרונה כשאיבד את בתו היחידה תחת ציפורנם של הרשעים הארורים. באותה שעה עמד על גבי השולחן בקבוק, הוריד ר' גד'ל את הפקק שמעל הבקבוק וטמנה בין אצבעותיו, ואז אמר לאברך, אמור נא לי - היכן נמצא הפקק של בקבוק זה, אמר לו האברך הריהו מסתתר תחת אצבעות ידיך. הוסיף ר' גד'ל ושאל, אם ייכנס כעת אדם מבחוץ ויחפש את הפקק האם ימצאנו, ענהו האברך בלאו. ואם יודע לו שהפקק נמצא בין קפלי אצבעותי האם ימשיך ויחפש. שוב ענהו האברך בלאו, כי אם הוא יודע שהפקק מסתתר בינות האצבעות מה לו עוד לחפש הרי הוא כבר נמצא. נענה לו רבי גד'ל - כיוצא בו ממש עברתי את ימי המלחמה - בידיעה ברורה שבתוך ההסתרה הגדולה - 'אכן אתה קל מסתתר', והנה ה' נמצא עמדי ושומר עלי, ומאחר שידעתי שהוא נמצא לידי (אף שמתחבא הוא תחת כל אלו הצרות עדיין הוא נמצא), הבנתי שמה לי לחפש אחריו.

1. מעשה היה בעיר בריסק בימי שבתו של המהרי"ל דיסקין זצוק"ל על כס הרבנות שם, באיזה תקופה נתרבו חילולי שבת בעיר, ויצאו תושבי העיר בליל שבת אחת לערוך 'הפגנה' גדולה. וחרה אפם של אנשי השלטון על ההפגנה כי היא נערכה ללא נטילת רשות מהרשויות, על כן מיהרו ואסרו את 'ראש הקהל' בבית האסורים, וכל שאר הקהל נמלטו על נפשם לביתם. צערו של ראש הקהל גדול היה - לשבת בשבת בחדר אפל וסגור, ללא יין לקידוש וללא סעודות שבת. ומי יודע מה יהיה גזר דינו בבית המשפט... אחר כשעתיים של צער, נפתחה הדלת והנה רואה הוא כי רבה של העיר - המהרי"ל דיסקין, מובל אחר כבוד לישוב במאסר עמו בחדרו, אז אורו עיניו של ראש הקהל מרוב שמחה, באמרו כדאי היה הדבר לשהות בחושך ללא חלות וללא יין - והכל בכדי לזכות לשהות שבת אחת במחיצתו של המהרי"ל.

ובזה ביארו בעלי המוסר את ה'סתירה' דכתיב (ישעיה סג ט) 'בכל צרתם לא צר', והנה הכתיב הוא לא באל"ף, והקרי הוא לו צר, ונראים הדברים כסותרים, אך באמת חדא מיתרצא בחברתה, כי כאשר יודע האדם שאיננו לבדו במעמקי צרותיו, אלא לו צר, שהבורא יתב"ש נמצא עמו בתוך הצרה, מעתה כבר לא צר, פרוחה הצרה והלכה לה, דמה טוב לו לאדם בעולמו יותר מעצם השהות עם הקב"ה כביכול.

2. מעשה שהיה באחד מימי 'תשעה באב' בשנות ה'מלחמה', כפי שהעידה אשה אחת מנכדי הגה"ק רבי הלל מקולמייא זי"ע (בת חתנו ר' יצחק אייזיק ליכטנשטיין זצ"ל), אשר נלב"ע לפני כמה שנים, שהפרידו אותה כמו ריבי רבבות מאחינו בני ישראל מאמה ובעלה, והכניסוה לאחד המחנות, בהגיע יום תשעה באב הוציאו את כל דרי המחנה לחצר תחת כיפת השמים - ואותו היום יום בהיר בשחקים היה ללא שום זכר לעננים. הרשעים ימ"ש ציוו עליהם לשבת על קרקע החצר שהייתה מחופה באבנים משוננות ומחודדות בכדי שידקרו אותם ברגליהם, ועל כולנה העמידו מנגנים בכלי זמר - במינים ועוגב וכל צלצלי שמע, בכוונה תחילה לדכאותם ביום המר והנמהר תשעה באב עד דכדוכה של נפש. אשה זו לא הייתה יכולה לסבול השפלה נוראה זו, ומתוך מעמקי לבה זעקה אבינו שבשמים לא למעני עשה, ואף לא למען כבוד עמך בית ישראל, אלא למען כבוד שמך יתברך ויתעלה, פתח נא את ארובות השמים וירד 'שלאקס רעגען' (גשם חזק בלשונם באונגריין) ויפסק חילול השם הנורא הזה. תוך כמה דקות נראו עננים כבדים בשמים, ויפתח ה' את ארובות השמים והחלו לרדת גשמים עזים עד אשר כל הרשעים הבריחו עצמם ומנגניהם אל תוככי הצריפים, אז נשמו גם כל היהודים לרווחה כשיכלו להיכנס אל תוככי צריפם. וסיפרה אותה אשה, שממעשה זה שאבו חיזוק במשך כל תקופת המלחמה להאמין כי אבינו רוענו משגיח עלינו על כל צעד ושעל - בראותם שבתוך הסתר הפנים הגדול והנורא, שומע הקב"ה את שוועת הזועקים אליו.

3. וכך כתב הרה"ק העבודת ישראל זי"ע על הפסוק בפרשתו (ב ז) 'כי ה' אלוֹקֵיךְ ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתך את המדבר הגדול הזה' וגו', וז"ל, הנה הפרשה הזאת קריאתה תמיד בט' ימים שאחר ר"ח אב עד ט' בו, ומרמז הפסוק בכמה עניינים, להזכיר את אשר עברנו ממקום למקום וה' אלוֹקֵינו היה עמנו להורות הגם שכשאנו עוברים בין המצרים ומר"ח אב עד ט' בו - כי לא יטוש ה' את עמו ונחלתו, וכמו שהולכנו במדבר בארץ לא עבר איש, 'וה' הולך לפניהם' וגו' כן בימים הללו אשר נקראים גם כן מדבר וגיא צלמות וכו'.

מדוע השור יודע מיהו בעליו, ואילו אתם אינכם מכירים בצורכם וקונכם, שהוא בורא ומנהיג את כל הברואים. אבל המענה הב' - וחמור אבוס בעליו, מה מענה היא זו על בני ישראל שאינם יודעים היכן מונח מאכלם, וכי מנין להם לדעת היכן מונח מאכלם ושתיתם. אלא, כך ביאורו של מקרא, החמור אינו דואג על אבוסו כי הוא יודע בבירור שבעליו יספק כל מחסורו, כיו"ב בא הנביא בטענה לבני ישראל, מדוע הנכם דואגים על פרנסתכם, במאכל ומשתה, וכל מחסורכם, ואינכם סומכים על ה' - הן את העולם כולו, ומי שהאמונה מושרשת בלבו, יודע אל נכון שאין כל סיבה לדאוג דאגת הפרנסה הניתנת לו ממילא ע"י הקב"ה.

ברוגז רחם תזכור - תוקף האהבה בשעת ה'חורבן' והדין בפרשתן (א כו), 'ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים וגו', ואמרו חז"ל (ע"י במ"ד פ"ו ב) שעל כך נאמר (ירמיה יב ח) 'נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה', ומבאר הרה"ק ה'שפת אמת' (תרמ"ב ד"ה בפסוק בשנאת) 'כי הקב"ה חשב לטובתינו, ועל ידי שאמרו בשנאת נהפך ח"ו לשנאה'. ב' יסודות נאמנים נאמרו בדבריו הקצרים. א. כל מעשי הקב"ה אינם אלא לטובה, ואף אם ח"ו אין אנו זוכים לראות זאת בעיני הבשר, עדיין עלינו להתחזק באמונה שהקב"ה

ודע שכשם שהאמונה היא סם חיים ומביאה את השמחה לאדם, כך לעומת זאת הדאגה והצער מוכיחים על חסרון באמונה השלימה^ט, וכפי שביארו בכתוב בפרשתן (א יב) 'איכה אשא לבדי טרחכם משאכם וריבכם', וברש"י, 'משאכם - מלמד שהיו אפיקורסים', ולכאורה צריך ביאור, היכן מרומז בתיבת משאכם שהיו אפיקורסים, אלא, כי מי שמרגיש משאכם - שהמשא שלו הוא, שהוא נושא לבר את עול פרנסתו, את עול הרפואה, עול השידוכים, עול החינוך והנחת, עול הבית על כל צרכיו, ושאר הצטרכויותיו המרובים, ובעצמו נושא את משא צרותיו הקשה עליו מנשוא, הרגשה זו אפיקורסות גמורה היא, כי המאמין בה' יודע אל נכון שהקב"ה נושא על גביו כביכול אותו עם כל חבילות צרותיו, ומה לו להתאונן כל כך, ישליך על ה' יהבו משאו, והוא יכלכלהו'.

בזאת רמז הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (פר' צו. חוקת ועוד, בשם האלשיך) בדברי ההפטרות (לפרשתן, ישעי' א ג) 'ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן', בדברים אלו מוכיח הנביא את בני ישראל מדוע לא התבוננו מי מפרנסם וממלא כל מחסורם, ולכאורה צריך ביאור, בשלמא טענה הראשונה - ידע שור קונהו, טענה היא לפני בני ישראל

ט. וכמו שרמז הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע בפרשתן (ג טו) 'ולמכיר נתתי את הגלעד', שלכן לא נכתבו 'נקודות' בספר התורה, כדי שנוכל לדרוש את פסוקי התורה כפי הצורך. וכך יש לדרוש כאן, 'ולמכיר' (בניקוד פת"ח), הקב"ה אומר, סימן זה נתתי להכיר על ידו האם האדם מאמין ומכיר בהנהגת ה', והוא - השמחה, כי המכיר בהנהגת ה' אינו דואג לעולם, וזהו 'ולמכיר, נתתי את הגלעד', השמחה והגילה הם עדים נאמנים שהוא מכיר את הקב"ה (הובא במרום הרי"ם).

י. מעשה בעני שהיה מהלך בצידי הדרכים כשתרמילו על גבו, עבר לידו אחד העשירים כשהוא נוסע במרכבתו ההדורה, וראה את ההלך עייף ויגע מעמל הדרך והמשא, נכמרו רחמיו והזמינו לעלות על עגלתו, והנה הוא רואה שאף בשהותו על העגלה ממשיך ההלך לישא את משאו הכבד על גבו - וכל גופו כואב מטורח המשא, תמה העשיר בפניו - מדוע לא יניח מע"כ את תרמילו וחבילתו הכבדה על קרקע העגלה, ויען המסכן, וכי לא די בכך שהנני מטריח את מע"כ לשאת אותי מרחק גדול כזה, האם יש צדק בכך - שאעמיס גם את משאי על עגלתך, אין זה אלא מן היושר שהעגלה תישא רק אותי, ואילו את המשא הכבד אשא בעצמי... נצטחק העשיר, ואמר, שוטה שכמותך, וכי כעת אין העגלה נושאת אותך ואת תרמילך גם יחד, אינך מועיל במאומה בנשיאת המשא בעצמך, מדוע תתייגע לריק להחזיק המשא עליך.

כיו"ב, אדם הדואג - שאינו משליך כל יהבו על ה', בחשבו - לא אטריח כל כך את הבורא - אלא אשא בעצמי חלק מדאגותי, ובזה אסייע לבורא כביכול לישא אותי... הרי זה שוטה גמור... כאותו הלך שחושב שמיקל מעל גבי העגלה, הרי אף לדברך - עדיין אתה וכל משאך נמצאים כביכול על הקב"ה, ומדוע תיגע לריק בדאגות מיותרות...

באר הפרשה - פרשת דברים - תשעה באב

הפיץ להיטיב לנו, ומפי עליון לא תצא הרעה"א, פעמים שנוכה לראות זאת מיד כיצד הרעה היא ההכנה לברכה, ופעמים שיתגלה רק לאחר זמן. ב. עד כמה חמור בעיני המקום אותה מחשבת פיגול של 'בשנאת ה' אותנו"ב...'

זבזה פירש בספר 'אזור אליהו' (להגה"צ רבי אליהו לערמן אבר"ק וויסקיט, מתלמידי הרה"ק מקאצק) את הכתוב בהפטרה לשבת חזון (ישעיה א ב-ג) 'בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי, ידע שור קונתו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן, וז"ל, כי כל עסקן של השי"ת

יא. מעשה נפלא שמעתי, בשנת תשי"ג חלה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע בשחפת ל"ע, ואשר על כן היה משתעל נוראות כשהוא יורק דם וליחה, ועקב הסכנה הגדולה הכרוכה בדבר שלא ידביק אחרים ח"ו על כן 'הרחיקו כל איש מעליו', ובתו הקטנה (כבת שנתיים ימים) רצתה מאוד 'לטפס', לשבת עליו, ולהיות קרובה אליו, אך כמובן שלגודל הסכנה הרחיקו אותה מאביה, הגם שבכתה עד מאד... ואמר ה'נתיבות שלום' הנה קטנה זו בטוחה ב'גודל דעתה' כי איני מקרב אותה מאחר שאיני אוהב אותה... ואינה יודעת כי אדרבה, דייקא לגודל אהבתי אליה על כן אני מרחיק אותה ממני... וללמד על כל תהלוכות החיים, שפעמים שהאדם בוכה ומתלונן מדוע השי"ת מתרחק ממני, עד שאומר ח"ו 'בשנאת'... אך למיעוט דעתו אינו משיג שאדרבה 'ריחוק' זה מקורו דייקא מרוב אהבת השי"ת לבניו חביביו... יב. וכבר ספרנו מה שסיפר לנו הרב הגאון רבי ישראל איראם שליט"א, מה שהיה עמו לפני כמה שנים (תשע"ה), באחד הימים התקשר אליו יהודי אשר לא הכירו, וסיפר לו שבנו כבר עומד זה עידן ועידנים בפרק 'האיש מקדש', וכבר עברו יחדיו מסע ארוך של צער ייסורים במציאת זיווגו הראוי לו, והנה זמן רב כבר מדובר איזה 'שידוך', שעתה מתקרב הוא לידי גמר בשעטומ"צ, אך... בנו פרץ איזה גדר מגדרי הישיבה שהוא לומד, וישלחוהו מהישיבה 'למען ישמעו ויראו', והמשיך האב לומר, שאחי המדוברת לומד באותה ישיבה, ואם יישאר בנו אפילו עוד מחצית היום מחוץ לכתלי הישיבה יודע הדבר לאבי המדוברת, והשידוך ירד לגמרי מעל שולחנם' ולא יגמר. והמשיך האב לומר שמרגיש שאין בו כוחות הנפש לעמוד בזה - אחר כל כך הרבה תלאות בענין השידוכים, וקרוב הוא להתקפת לב רח"ל. ועל כן מתחנן הוא בפני הרב איראם שיציל 'אותו ואת בנו' ויעשה כל אשר ביכולתו למנוע הוצאת הבחור מהישיבה.

הדברים היוצאים מן הלב נכנסו היטב אל לבו של הרב ונכנס לעובי הקורה, תחילה התחנן בפני 'ראש הישיבה', שלמרות שמשורת הדין ראוי לשלח את הבחור מכל מקום יכנס נא לפנים משורת הדין ויוותר להבחור, ויכניסנו על אחריותו שהלה יעמוד מהיום והלאה בגדרי הישיבה, הבחור מסכים גם כן שיאסר עליו לאכול ולישון בישיבה, אך העיקר שלא יתפרסם הדבר כי 'זרוק' הוא - בכדי שיכול השידוך להיגמר בכי טוב, כדברים האלה חזר בארוכה עם המשגיח ושאר חברי הצוות, ואכן הללו הסכימו לכך, אלא שעדיין היו צריכים לעשות 'אסיפה' ולהחליט בנידון. בתוך כך נצרך הרב ליסע מבני ברק לירושלים, ועלה על הבאס (אוטובוס) המוליך מב"ב לירושלים, בדרך נסיעתו המשיך לדבר בטלפון בהשקט (בכדי שלא ישמעו כל הנוסעים מסביב) עם צוות הנהלת הישיבה, לזרזם לישוב בצותא ולגמור את ה'פרשה' עם הבחור. והנה, על אם הדרך סמוך ונראה ליד 'חיריה' (מושב בין שני הערים) קצף עליו רוגזו של הנוסע שישב לידו - פתח פיו ב'הרמת קול' שאגה אדירה, מדוע אינך מפסיק לרגע מדיבוריך - שתוק נא מיד, והנח לי מעט מנוחת הדעת שאוכל ליתן שינה לעיני ותנומה לעפעפי, חדל כבר מ'גזל שינה' כה גדול... הרב ניסה בדרכי נועם לפייסו ולבקש מחילתו, אך הלה הוסיף לזעוק ולצעוק עליו... כה גברו הקולות והברקים עד שנהג האוטובוס הדליק את האור לראות האם אירע דבר מה ועל מה יצא הקצף - אין לתאר ואין לשער את גודל הבזיונות שהיו להרב שהעדיף אז שהאדמה תבלענו... אמנם, כראותו שאין בידו להרגיע את היושב לידו, סובב עצמו אל החלון, והעמיד את מכשיר הסעל' (פלאפון) על 'רטט' ויותר לא השתמש בו 'ותשקוט הארץ'.

בהגיעם ליד 'מוצא' (הקרובה לירושלים) הרגיש רטט בטלפון, והנה רואה הוא ש'ראש הישיבה' רוצה לדבר עמו, אמנם, אף שכבר למוד היה על בשרו להזהר ולהשמר מלדבר באוטובוס, כי לא חסר לו 'פרק ב' של בזיונות, לאידך לא רצה להפסיד את השיחה עם 'ראש הישיבה' אשר מאוד קשה היה להשיגו על הטלפון, על כן 'העזי' וענה בלחש, אמר לו רה"י לפי קולך מבין אנכי שאינך יכול לדבר, רק אודיעך ב'קיצור' שיצאה ההחלטה להחזיר במהרה את הבחור לישיבה. מיד רצה לספר את הבשורה לאב, כאשר לנגד עיניו עומדים תחונני האב ודמעותיו אשר שפך לפניו זה אתמול, מצד שני עמדו לנגד עיניו גערותיו ובזיונותיו של זה האיש היושב לצידו השתא, ולא ידע לשית עצות בנפשו אם לשים נפשו בכפו ולהתקשר עתה אל האב להרגיעו - (שבאמת היה האב במצב של 'פיקוח נפש'), עודו

להם, וקל וחומר בן בנו של ק"ו אלף פעמים שכל עסקיו של הקב"ה אינם אלא להטיב לבניו אהוביו. ואף בשעה הקשה לישראל, בזמן חורבן בית מקדשנו ותפארתנו עדיין לא סרה אהבתו ית', וכל אותו עונש היה ברחמים גדולים, וכמו שכתב בספר 'אגרת הטיוול' (להנה"ק רבי חיים אחי המהר"ל מפראג, אות א) כי בכל 'מגילת איכה' לא נזכר שם 'אלוקים' המורה על מידת הדין אלא רק שם הוי"ה שהוא שורש הרחמים, ומבאר מעם הדבר 'להודיע כי ברוגז רחם יזכור כי לא בשטף חמה ישפוט עמו יי', והיינו שכל הצרות אינם אלא ב'רחמים' ולא על ידי דין ורוגז ח'וטי.

הוא לבנות טובות לבני ישראל, אך קודם ההטבה נראה לפעמים ההיפך, כי בן דרכו יתברך בכדי שעי"ז תהיה ההטבה על צד היותר טוב", ואיש אשר לא יבין את זאת מדמה בדעתו שהשי"ת עושה לו רע ח"ו, אבל באמת לא כן הוא, וזה בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי, כלומר והם תולין היסורים שלהם בי, שאני רוצה ח"ו לייסרן, ידע שור קונהו וכו' היינו שאפילו בעל השור ובעל החמור רוצים בטובות בהמתם והבהמות יודעים מזה. עכ"ל. וכלומר שהנביא מוכיחם איכבה יעלה בדעתכם שהקב"ה עושה לכם רע ח"ו, והרי אפילו שור וחמור יודעים ומכירים בבעליהם שרוצים רק להיטיב

מחשב הנה והנה התקרב האוטובוס להיכנס לירושלים, נדלק האור באוטובוס, וממילא כבר אי אפשר לישכנו' לישון, על כן מיהר להתקשר אל האב... והנה רואה הוא שגם זה האיש אשר לצידו מוציא את הטלפון שלו (ובזה הותר אצלו הספק כליל... שבודאי כבר מותר לו לדבר), כאשר ענה לו האב מצד השני של הטלפון הודיעו בשמחה רבה כי השאירו את הבן בישיבה, 'מה מאד גברה פליאתו ותמיהתו כששמע את עצמו מדבר פעמיים'... שכן הנוסע אשר ישב לצידו היה 'האב' בכבודו ובעצמו...

אותו האב מיד הבין את כל מה שהיה, שהיושב לצידו הוא אותו רב שאך זה אתמול התחנן אליו שיצילהו... וכל הדיבורים על הדרך לא היו כי אם עברו ולטובתו, לא היה יכול למחול לעצמו על הבזיונות שגרם למי שמסר נפשו עבורו, ואמר לו באותה העת ש'עסקת' עבורי - עבור בריאות גופי ונפשי, עמדתי אני לבזותך ולגעור בך, וסיפר האב שאחר 'ליל שימורים' שעבר עליו, שלא עלה בידו לתת תנומה לעפעפיו מרוב צער ודאגה, הרגיש שהוא עומד ליפול (לקרוס) לגמרי, והחליט ליסע לכותל המערבי לשפוך שיח לפני בורא עולם שיעזרהו, עתה אנא שא נא לפשעי וחטאתי 'מחל נא כפר נא'...

אחי ורעי אהובי וידידי, הבה נתבונן מעט, האם אין אנו כאותו האב - לגבי בורא עולם, הדואג לנו לכל מחסורינו, והוא עשה ועושה ויעשה לסבב כל עניני עולם לטובתנו, וכלשון קדשו של רבינו האור החיים' הק' זי"ע (שמות כב ו) 'אין לך שעה ורגע שאין השי"ת עושה פעולה עם האדם בין בבחינת גופו בין בבחינת צרכיו, ופעמים רבות שעדיין אנו מלאים (ח"ו) טענות, ומתלוננים על הא ועל דא... ומדוע לא נשכיל להבין שהנה אנחנו כועסים וזועפים על דאגתו אלינו.

יג. ומן העניין להביא מה שכתב הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בפרשתו, שנה ראשונה) וז"ל, ולכן חודש זה נקרא אב שהוא עתיד להיות אב לכל חדשים, מאחר שנעשו בו רעות מוכרח שיהיו בו טובות מרובות יותר מכל חדשים, על דרך מה שאמר הכתוב (תהילים צ טו) 'שמחנו כימות עניתנו', עכ"ל. והרי ש'זמן' שנעשו בו רעות סימן הוא על הטובות העתידים להתרחש באותה תקופת השנה, וכן על דרך זה גם ב'נפש', שהצרות הגדולות הבאות על האדם הם סימן טוב לניסים ונפלאות העתידים לבוא עליו.

יד. ורמז זאת הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע (פנחס ד"ה למה) בעצם זמן החורבן בתשעה לחודש, כי איתא בספרי המקובלים בצורת האות ט' שראשה כפוף לתוכה, ולרמז כי 'טובא גניז בגויה', כלומר שאף כשאין רואים את הטובה, אך האמת היא שטובה גדולה טמונה וגנוזה בתוכה, ועל כן 'קרא עלי מועד' ביום התשיעי לחודש ללמד על ריבוי הטובה שפעל הקב"ה בתוך החורבן הנורא.

טו. הרה"ק מהר"ש מבאבוב (השני) זי"ע נשא משלו לאב שיצא עם בנו לדרך ארוכה בין ההרים, והנה מבחין האב שניתק סלע מראש ההר, ועוד כמעט רגע תפגע האבן בבנו ותמחצנו תחתיה רח"ל, על כן קפץ האב והעמיד עצמו באמצע - באמרו מוטב יכנס הסלע בי ולא בבני. כך הקב"ה שפך חמתו על עצים ואבנים מרוב אהבתו לבניו. ורמז לדבר מזל אב אריה, שהנה אריה רומז על 'מידת החסד' (כמבאר בספרים) וזהו 'מזל אב אריה' שהאב נוהג כארי - בחסד וברחמים, אלא שהחסד היה בהסתר, וכמו שכתב הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ד"ה דב) לפרש את הפסוק

באר הפרשה - פרשת דברים - תשעה באב

ואדרבה דייקא בשעה שהקב"ה מביא ייסורים על ה'אוהב ישראל' זי"ע (לשבת חזון) 'על דרך שנשאלתי האדם והוא נמצא בשפל המצב או אז פעם אחת לבאר המדרש דאיתא שם לא היה יום מועד מתעוררת חיבה עזה^{טז} ויתירה^{טז}, וכמו שכתב הרה"ק לישראל כיום שנחרב בית המקדש^{טז}, עד כאן, והוא

(איכה ג י) 'דב אורב הוא לי ארי במסתרים' שכלפי חוץ היה נראה הקב"ה בעת החורבן כדב אורב, אך במסתרים - בפנימיות הנהגת הבורא הייתה הנהגתו מבחי' ארי, שהמטרה הייתה מקשה אחת של חסד ורחמים (עיי"ש). טז. בפרשתן (ב ז), 'ידע לכתך את המדבר', ובמדרש (בילקו"ש תתח) 'מהו ידע לכתך - הלוכך, לכלוכך, וצערך בפרנסתך', וביארו צדיקים, כי 'ידע' הוא לשון אהבה וחיבה [וכמו שכתב רש"י על הפסוק (בראשית יח יט) 'כי ידעתי'], וכלומר, שבשעה שהאדם מתלכלך ומצטער בפרנסתו אזי דייקא באותה שעה הקב"ה מרבה עליו אהבה וחיבה. יז. כעין זה פירש הגר"א מווילנא זי"ע (שיח יצחק בסידור אשי ישראל, ומקורו מפ"י הגר"א שה"ש א טז) בלשון התפילה 'אהבה רבה אהבתנו ה' אלוקינו חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו', שאהבה רבה אהבתנו היינו בימי האבות ובזמן יציאת מצרים, ולאחר שחטאו בעגל חמלה חמל עלינו, ולא עוד אלא שהיא גדולה ויתירה מאהבתו הראשונה, וכלשונו 'שהשפעת עלינו עוד יותר טובה מבראשונה וכו' להיות שוכן בינינו שלא היה לנו מקודם'.

מעין הדברים כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (נח תער"ד ד"ה בספר יצירה) שבתוך ה'נפילה' טמון ומכוסה הישועה, ומדייק בזה לשון הכתוב (מיכה ז ח) 'כי נפלתי קמתי', שלא נאמר 'אחרי נפלתי קמתי' אלא 'כי נפלתי', וכלשונו, שהקימה איננה דבר נפרד לגמרי מהנפילה, אלא שבנפילה עצמה טמונה ומכוסה בה הקימה. וכמו שבכלל כך גם בפרט, אשר בנפילת הפרט גם כן טמון בה עניין קימה, והמשכיל על דבר טוב יריח תיכף בנפילה את הקימה העתידה. עכ"ל.

באמת אמרו, כי אין לנו להמשיך הלאה בקריאת ה'גליון', אלא צריך לעשות הפסקה ליתן רווח להתבונן בדבריו המחזקים כל ברכיים כושלות בכל העניינים, איש איש בנגעו ומכאובו - איש איש ונפילתו, יחזור וישנן דבריו הקדושים שבנפילה עצמה טמונה ומכוסה בה הקימה, וממילא אתה בן אדם, מה לך כי תיפול רוחך בקרבך, והרי בתוך כל הקושי והנפילה הקב"ה מחכה עליך ומסייע לך לקום, ולא עוד אלא שבתוככי הנפילה נמצא כל יסוד הבניין החדש...

ידוע מה שאמרו חז"ל (אסת"ר פתיתחא יא) שבתשעה באב נולד משיח, ורמזו לה הרה"ק מסטרעליסק זי"ע בלשון הפסוק (תהילים לו) 'כי רגע באפו חיים ברצונו', שאין לך רגע באפו יותר מתשעה באב בו כעס הקב"ה על ישראל והשליך משמים ארץ תפארת ישראל, אך באותה שעה כבר 'חיים ברצונו' - שניתן חיים וחיות למשיח בן דוד הנקרא 'חיים' (אוה"ח להלן טו ז). ובדרך זה מבאר גם מה שנאמר (איכה ג א) 'אני הגבר ראה עני בשבט עברתי', כי 'עני' מרמז על מלך המשיח שעתיד להתגלות כ'עני ורוכב על חמור' (זכריה ט ט; סנהדרין צח). וראה הנביא את לידתו באותו היום בו הוכינו 'בשבט עברתי'. ונתבאר בספה"ק טעמו של דבר להולדת משיח צדקנו דייקא ביום המר והנמהר, שהיה זה להורות לבני ישראל ש'עדיין חביבותא היא גבן' (שבת פח:), שלמרות כל מה שעשו וכל העונש שבא אליהם עדיין לא סרה אהבתו ח"ו, ואדרבה לית נהורא אלא מגו חשוכא, ואותו חושך ענן וערפל נורא של חורבן הבית הוא המצמיח קרן ישועה, וככל שיתרבו הצרות הרי זה מורה על האהבה העזה ועל ריבוי ההכנה להביא את הטובה הגדולה שאין למעלה הימנה.

וכך גם ביארו במה שנאמר (איכה ב ח) 'חשב ה' להשחית חומת בת ציון נטה קו', שתיכף מיד שחשב ה' להשחית את חומת בת ציון ולהחריב בית המקדש כבר 'נטה קו הבניין' לביהמ"ק השלישי שיבנה במהרה בימינו, וכמו שאמרו חז"ל (ב"ב ג:), 'לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי'. וללמד לכלל ולפרט בעת 'חורבן' כל אחד ואחד לפי עניינו בגשם וברוח, שלא יתייאש ולא יפול ברוחו ח"ו, אלא ידע נאמנה שבאותו הזמן כבר מכינים בשמים את יסודות 'הבניין' החדש אשר גדול יהיה כבודו מהבית הקודם...

יח. חיזוק נפלא כתב הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (מכתבי קודש עמ' קמח) 'מה שהאיר השי"ת לי ברוב חסדיו בעידן עקתא שבאו מים עד נפש, כי מבשרי אחזה למתעמק באהבת האב לבן בג' אופנים'. ומבאר כי המדרגה הנמוכה היא בשעה שהבן נמצא על יד האב ומשתעשע עמו ונותן לו מתנה לגודל אהבתו. ב. בשעה שנתרחק הבן ואין לאב יכולת לראותו ולהשתעשע עמו וליבו נמס ברוב געגועים. ג. אך למעלה מכל זה הוא בעת שרופא צריך לעשות ניתוח לבנו להציל את חייו, והאב הרחמן צריך להחזיקו בידיו בכל כוחותיו שלא יאבק עם הרופא ויפריע אותו

ח"ו, הרי יש לנו ללמוד קל וחומר במידה טובה מרובה, גם עתה בגלותנו, מי שהקב"ה מייסרו והוא מתחזק באמונתו ואומר שהקב"ה מוכיחו לגדל 'אהבתו' כאב המייסר את בנו, כמו שנאמר (משלי ג יב) 'את אשר יאהב ה' יוכיח', עי"ז יתהפך באמת שיהיה מתוך אהבה עד שנמחלים לו כל עוונותיו^ט. וזהו שנאמר (משלי י יב) על כל פשעים תכסה אהבה, שלכאורה אם אכן יש רוב פשעים כיצד תכסה אותם האהבה, אלא 'כשמקבלין התוכחה והעונשין והיסורין מתוך אהבה' אזי כל הפשעים נעלמים כלא היו, לגדל האהבה המתעוררת על ידי שאמר שכל 'פורענות' זו היא 'מאהבת ה' אותנו'.

פלא (וכבר עמד בזה ה'משנה למלך' בספרו המהור פרשת דרכים עיי"ש). אמנם בשום שכל והערת לב יש לומר בזה כי בעת הפרידה מתעוררת אהבת רעים במלא תוקפה ועוזה, ובשעת חורבן הבית עת צאת בני ישראל לגלות המר והנמהר הזה נפרד כביכול קיב"ה מבניו על כן נתעורר אז אהבה עזה ועצומה ביניהם.

ואשרי האיש המתחזק באמונתו בשעת ה'הסתר' לדעת כי כל הבא עליו הוא מאבינו שבשמים לגדל אהבתו, וכמו שכתב עוד הרה"ק ה'שפת אמת' (הג"ל) שאם על ידי שאמרו 'בשנאת ה' אותנו' נהפך לשנאה

מלנתחו, או שאין ברירה והאב בעצמו צריך לנתחו ולשפוך דמו כמים, אין לתאר במילים את האהבה הנוערת בלב אב זה, לבו מתפוצץ מרוב אהבה וכלפי חוץ רואים את מעשה אכזריות מצד האב. ומסיים בזה"ל, אבינו אב הרחמן, הרחמנות והאהבה שלו היא למעלה מכל השגה אנושית, וכשצריך לנהוג עם הפרט או עם הכלל במדת הדין אין לתאר את האהבה דווקא בשעה שמדת הדין ר"ל מתגברת. עכ"ל.

ובזה מבאר את דברי המדרש, כי אכן, אין לך מועד לישראל בתוקף אהבת ה' לבניו כיום תשעה באב בו הוצרך 'לנתח' אותם...

ט. מאמר נורא אמר הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע על המעשה הידוע המובא בגמ' (תענית יט: כ.) 'פעם אחת עלו כל ישראל לרגל לירושלים ולא היה להם מים לשתות, הלך נקדימון בן גוריון אצל אדון אחד, אמר לו הלויני שתיים עשרה מעיינות מים לעולי רגלים ואני אתן לך שתיים עשרה עינות מים, ואם איני נותן לך הריני נותן לך שתיים עשרה ככר כסף, וקבע לו זמן. כיון שהגיע הזמן ולא ירדו גשמים, בשחרית שלח לו שגר לי או מים או מעות שיש לי בידך, שלח לו עדיין יש לי זמן, כל היום כולו שלי הוא, בצהרים שלח לו שגר לי או מים או מעות שיש לי בידך, שלח לו עדיין יש לי שהות ביום, במנחה שלח לו שגר לי או מים או מעות שיש לי בידך, שלח לו עדיין יש לי שהות ביום, לגלג עליו אותו אדון, אמר כל השנה כולה לא ירדו גשמים ועכשיו ירדו גשמים, נכנס לבית המרחץ בשמחה. עד שהאדון נכנס בשמחתו לבית המרחץ נקדימון נכנס לבית המקדש כשהוא עצב, נתעטף ועמד בתפלה, אמר לפניו, רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך עשיתי שיהו מים מצויין לעולי רגלים, מיד נתקשרו שמים בעבים וירדו גשמים עד שנתמלאו שתיים עשרה מעיינות מים והותירו. עד שיצא אדון מבית המרחץ נקדימון בן גוריון יצא מבית המקדש, כשפגעו זה בזה אמר לו תן לי דמי מים יותר שיש לי בידך אמר לו יודע אני שלא הרעיש הקב"ה את עולמו אלא בשבילך אלא עדיין יש לי פתחון פה עליך שאוציא ממך את מעותי שכבר שקעה חמה וגשמים ברשותי ירדו, חזר (נקדימון) ונכנס לבית המקדש נתעטף ועמד בתפלה, ואמר לפניו, רבונו של עולם הודע שיש לך אהובים בעולמך, מיד נתפזרו העבים וזרחה החמה. עכ"ל הגמ'.

וביאר ה'ברכת אברהם' עומק תפילתו של נקדימון, כי הנה לכאורה היה נראה שאין לך שעת הסתר פנים גדולה מזו, בני ישראל עולים לרגל כפי שנצטוו - ואין להם מים לשתות, הלך נקדימון ומסר נפשו למענם כשהוא משעבד עצמו לחוב עצום של י"ב ככרות, ואין הגשמים יורדים... ואף לאחר שנתעטף ועומד בתפילה הרי הגשמים יורדים רק לאחר שקיעת החמה, כשיש טענה ופתחון פה לאותו הגמון שכבר עבר הזמן ונתחייב לו נקדימון את הכסף, וכי הקב"ה לא היה יכול לפתוח ארובות השמים מבעוד יום... אין לך הסתר גדול מזה, כי נראה שהקב"ה אינו חפץ בטובתן של ישראל חלילה אלא בהצלחתו של אותו גוי רשע... אמנם מה ביקש נקדימון בתפילתו (השניה - לאחר ירידת הגשמים) רבונו של עולם הודע שיש לך אהובים בעולמך, כמי שאומר, ברור לי ללא כל ספק שגם עכשיו הינך אוהב את בניך חביבך, אלא ש'הסתרת פניך', על כן אבקש סלק את כל ההסתרים והעלמות למיניהם והודע ותגלה לעין כל כי יש לך אהובים בעולמך... כי נקדימון האמין בכל כולו שאין מציאות בעולם שיכולה לנתק את האהבה

למות או שכבר הרי זה 'לאחר מעשה' או אז נושא את קולו וצועק במרירות בכייתו. ועפ"ז מבאר דיוק הלשון 'קול דבריכם', כי לא בא בטענה על בני ישראל על עצם בכייתם, שהרי המרגלים אשר שבו מתור הארץ הוציאו לעז בגנותה של ארץ ישראל, ו'המיסו את לבבם' ברוב פחד ובהלה, ומותר לאדם לבכות כשנופל עליו אימתה ופחד, ואף שמושה רבינו ויהושע וכלב אמרו להם 'טובה הארץ מאוד מאוד', מכל מקום כל ה'עם' עדיין לא היה במדרגה גבוהה כ"כ של בטחון בה', ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. אמנם, על זאת הקפיד הקב"ה על שנשאו קולם בבכי, וכדכתיב (במדבר יד א) 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם', שאותם צעקות בבכי מרורות, כאדם הצועק על מתו, וכמי שנתייאש לגמרי ואיבד כל תקווה, זו היתה טענה עליהם - כיצד איבדו את הבטחון לגמרי, הרי כבר ראו את מעשי ה' כי נורא הוא בכל נפלאותיו אשר עשה עמם עד עתה.

וללמד על הכלל כולו יצא, בכל צרה וצרה שלא תבוא על האדם, שאכן מטבע האדם שהוא בואב ומצטער ואף יכול לבכות בצר לז', אך לעולם

ומוסיף השפ"א ו"ל, וזה עיקר פירוש 'אוהב את התוכחות' (אבות ו 1) להאמין כי הוא מאהבה, כשיודעין שהמוכיח אוהב נאמן הוא מקבלין התוכחה. ועל ידי זה נהפך באמת לאהבה. ועל זה כתיב 'על כל פשעים תכסה אהבה', ואיך יכולין לבא לאהבה כשיש רוב פשעים, רק כשמקבלין התוכחה והעונשין והיסורין מתוך אהבה. ולכן כתיב (ב'הפטר/ה, ישעיה א יח) 'לבו נא ונכחה יאמר ה' אם יהיו חטאיכם כשנים וכו', פירוש על ידי קבלת התוכחה יתלבנו החטאים. עכ"ל.

קומי רוני בלילה - התחזקות בשעת הסתר ומחשך 'לילה'

בפרשתן (א לד), 'וישמע ה' את קול דבריכם ויקצוף וגו', דקדק הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (חכמת התורה תקע"ח) מדוע האריך הכתוב באומרו קול דבריכם, והלא לכאורה היה די באומרו 'וישמע ה' את דבריכם', ומבאר, שהנה מדרך העולם כשיש לאדם חולה בתוך ביתו אזי אף כשהוא בוכה מתוך צער אינו מרים קול בבי, מאחר שעדיין יש לו תקווה שיתרפא החולה, אמנם אם כבר אפס כל תקווה והחולה נוטה

רבה אהבתנו ה' אלוקינו, וקוב"ה וישראל קשורים בקשר עליון כל ינתק, אלא שפעמים שהדבר 'מכוסה' ומוסתר, אך גם באותו הזמן יש לך אהובים בעולמך, ואכן אמונה תמימה ואיתנה כצור החלמיש של נקדימון היא שביטלה את כל ההסתרים, ופיזרה את כל המסכים המבדילים עד שמאליהם נתפזרו העבים...

ללמוד וללמד, על כל הסתר שלא יעלה ולא יבוא, כי ההתחזקות באהבתנו ית' באמונה זכה ותמימה כי תמיד בכל מצב שהוא הקב"ה אוהב את עמו ישראל - ממשיכה את הישועה תיכף ומיד, ובמהרה יתפזרו העבים ותזרח עליו שמש ההצלחה.

כ. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע סיפר שפעם ישב הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע וערך את שולחנו הטהור בשבת חוה"מ סוכות. בתוך דברי קדשו נענה ואמר, 'אין העולם כולו שווה אפילו אנחה אחת'. תוך כדי אמירתו נשבר ספסל אחד מפאת הדוחק בין החסידים, ופגע הספסל ברבי שלמה לייב אשר נאנח אנחה כאב. עמד שם חסיד אחד שנתברך במידה יתירה של 'תמים תהיה', ושאל, הרי הרבי אמר זה עתה שאין העולם שווה אפילו אנחה אחת גרידא. ענה רבי שלמה לייב ואמר, אכן כדברך, אך בשעה שכואב נאנחים ונזעקים.

וביאר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, הנה רבי שלמה לייב התכוון לומר לו, כי וודאי מותר לאדם לזעוק כשכואב לו, אלא עם זעקותיו יזכור שבאמת אין העולם הזה שווה אפילו אנחה אחת. ולא יתפעל מהקורות אותו, באמונתו שהכל ממעל לטובתו.

ידוע המשל, למה הדבר דומה, לאב רחום הנוטל את בנו הקטן לרופא שיניים כדי שיטפל בו וירפא את שיניו המקולקלות הצריכות תיקון, וידוע שטיפול זה כרוך בכאבים עזים ומיחושים שונים, אך האב אנוס הוא, ורק מחמת שהוא חפץ בטובת הבן על כן הוא לוקח אותו אל הרופא שירפאו ויטיב לו לעתיד, ולכן ידבר אל לבו וישכנעו בטוב ובנעימים לבקר את הרופא ולהתגבר על היסורים, והנה באותה שעה שיטפל בו הרופא ויכאיב לו בודאי שלא יקפיד האב אם יבכה הבן, כי כך היא דרך העולם לבכות ולהתאונן בעת צער, וכפתגם העולם המפורסם 'אז ס'טוהט וויי שרייט מען' [-כשכואב צועקים], אבל אם יתרעם עליו הבן ויבוא אליו בטרוניא ויטיח בו דברים קשים שכל כוונתו ומטרתו היא אך ורק כדי להרע לו, בודאי יצטער האב ותתעגם עליו נפשו על דבריו שאין בהם שמץ של

אלא ביאור העניין הוא, שאמר הקב"ה לרחל הרומות לכנסת ישראל, אף שאיני בא בטענה על עצם הבכיה על הגלות המר ועל צרות ישראל, כי כך דרכו של עולם לבכות ולהצטער אפילו על כאב של שעה אחת, אך זאת אבקש מנעי קולך מבכי, אל תאבדו את התקווה שעוד אנאל אתכם, ואל תרימו קול בכי כמי שמתנייאשים מהנאולה ובטוחים שישארו בגלותם לנצח, כי בזה מאריכין הגלות וגורמים לעצמן לבכות זמן ארוך יותר, ה"י. אלא אם אכן תמנעי קולך מבכי רק כבוכה על דבר שיש לו תקווה מתוך תוקף האמונה באבינו שבשמים שהוא מושיענו והוא יושיענו אזי מובטח לך שעניך מדמעה - שתחדלי לבכות לגמרי כי עי"ז תתקרב הנאולה. ועל דרך זה יתפרש גם סיום הכתוב שהוא נותן טעם למה שאמר בתחילתו, מנעי קולך מבכי כי יש תקווה לאחריתך, וממילא אין מקום לבכות בקול ומתוך ייאוש והרגשת אובדן, וע"י ההתחזקות באמונה בנאולה, יתקיים כך שיחדלו עיניך מדמעה לגמרי כי תהיה הנאולה ממש ושבנו בנים לגבולם.

ואף זה ללמד על הכלל, שהמתחזק באמונה בעת ההסתר יזכה ל'נאולה' פרטית ולישועת ה' במהרה,

לא יאבד תקוותו ואמונתו בכורא כל העולמים אשר כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, וזכור יזכור את כל הטובות אשר גמל עמו צורו וקונו מעודו ועד היום הזה, ובוודאי מי שעד הנה עזר לו ברחמיו המרובים ולא עזבו גם לא נמש אותו ולא ימוש אותו ח"ו.

תוספת מרובה על זה כתב עוד הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע בספרו 'דמעת העשוקים' על איכה (אי"ר פתיחתא לג) לבאר מה שנאמר (ירמיה לא יד-טו) 'קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך נאום ה' ושבנו מארץ אויב, ויש תקוה לאחריתך נאום ה' ושבנו בנים לגבולם', שלכאורה ג' תמיהות יש כאן. א. מדוע כפל בלשונו לאמור מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה, שלכאורה שניהם עניין אחד הוא - לחדול מבכי, ומה צורך יש באריכות ולכפול דבריו. ב. מהו שאמר מנעי קולך מבכי, והרי היה די לומר 'מנעי מבכי'. ג. לכאורה אומרו 'ושבו בנים לגבולם' אינו מדוקדק כל כך, אלא היה צריך לומר 'ויש תקוה לאחריתך וישבו בנים' בלשון עתיד.

אמת. והנמשל מובן לכל בר דעת, שאין חסרון אם האדם בוכה על מצבו, כי כך ברא הקב"ה את עולמו וזה טבע הבריאה, אך העיקר שלא יתרעם ולא יקרא תגר על הנהגתו, ואף אם בעיני בשר נדמה לו שהוא סובל צער ויסורים יאמין באמונה שלימה שהכל לטובה ויקבלנו באהבה ובשמחה.

כא. פעם נפגש הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל גאב"ד אנטוורפן עם הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל ראש ישיבת 'באר יעקב', ובתוך הדברים אמר רבי חיים בהתלהבות, יש לי 'ווארט' ששווה חצי מיליון דולר... וכשסיים לומר אותו רעיון נפלא פנה לר' משה שמואל ואמר, לא נתתי לך 'מתנה' חצי מיליון דולר בחינם, אלא החזר לי כנגדו בווארט יקר משלך, וכך נתגלגלו הדברים, עד שנשאר רמ"ש בעל חוב... ואמר לר' חיים, אין לי 'שלם' לך משלי... על כן 'אשלם' בדבר יקר שאמרה הרבנית.

שהנה אמרו חז"ל (אסת"ר ח ב) שמאחר ש'זעקה אחת ה'זעיק יעקב לעשו', דכתיב (בראשית כו לד) 'כשמוע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדולה ומרה עד מאוד', על כן נפרע ממנו הקב"ה בשושן במעשה המן, שם נאמר אצל מרדכי 'ויזעק זעקה גדולה ומרה' (אסת"ר ד א), ולכאורה לא היה העונש בדומה לסיבתו, כי אצל עשו כתיב גדולה ומרה עד מאוד, ואילו מרדכי זעק רק זעקה גדולה ומרה בלא 'עד מאוד', אלא ביאורו, שאצל יהודי אין 'מציאות' של זעקה גדולה ומרה 'עד מאוד'... כי גם בצרה הגדולה ביותר שניתן להעלות על הדעת אינו מאבד עשתונותו ורוח החיים שבו 'עד מאוד', בידעו שאביו שבשמים הוא שהביא עליו את הצרה הגדולה, ואין זה אלא לטובתו האמיתית...

ובזה יתפרש מה שאמר דוד מלכא משיחא 'את חוקיך אשמור אל תעזבני עד מאד' (תהילים קיט ח), שביקש - אל תעזבני ותיטול ממנו את האמונה בך עד שארגיש שהצרה גדולה עד מאד...

מאמר יקר אמר איש צדיק נשגב לרמז בטעם שנברא העולם בדמות 'כדור' ולא בצורת 'ריבוע', כי לכדור אין כלל 'קצוות', ובא ללמדנו, כי אין מציאות של עק וועלט... אין מצב של 'סוף העולם'... גם בצרה הגדולה ביותר לא 'נגמר' העולם...

באר הפרשה - פרשת דברים - תשעה באב

אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו היום תשעה באב היה, אמר להם הקב"ה אתם בכיתם כביה של חנם, ואני קובע לכם כביה לדורות. ואם זו סיבת ה'חורבן', הרי מעיקרי ה'תיקון' הוא ההתחזקות באמונה בהקב"ה אבינו אב הרחמן השוקד בכל עת ובכל שעה על מזבתנו, ושלא לבכות כביה של חנם. ואף שעבודת ההתחזקות באמונה היא עבודת החיים, ואין לך רגע ורגע שאינו מחויב להשריש בעצמו אמונת אומן בהקב"ה, אך בימים אלו שאנו מתאבלים על החורבן ששורשו 'כביה של חנם' צריכים אנו ביותר להעמיק במחוננו בא-ל הטוב.

ואל תשיבני, וכי לבביי תקרא 'כביה של חנם', הרי מצבי קשה מנשוא, הסתיר ה' פניו ממני, כי באמת חנם תיחשב בכייתך, שהרי גם בני ישראל היו באותה שעה 'בלילה ההוא' - בזמן נסיון והסתר, ומ"מ אמרו חז"ל על מצב כזה שהוא 'כביה של חנם', והיינו טעמא כי הקב"ה מנהיג עולמו בחסד וברחמים, ועינו פקוחה על כל בריותיו בכל עת ובכל שעה, ואף בשעה שאין נראה כן בעיני בשר, הרי אנו 'מאמינים בני מאמינים' שהכל מונהג ומושג בהשגחה פרטית להיטיב עמנו תמיד, ואילו היו מאמינים בזה לא היו בוכים, אף לדידן, אם אך יאמין האיש באמונת אומן יפסיק מלבכות כביה של חנם²², כי יהיה 'נכון לבו בטוח בה' סמוך לבו לא ירא' (תהלים קיב ז-ח). ואכן המתחזק באמונה בשעת ההסתר וחושך וגם 'בלילה שירה עמי', הרי מתקן הוא את שורש הפגם של 'ויבכו העם בלילה ההוא'.

בין אדם לחברו - אהבת ישראל, הרחק מהמחלוקת

בפרשתן (א יב), 'איכה אשא לבדי טרחכם משאכם וריבכם', ומבאר הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (ד"ה או יאמר איכה) שמשנה רבינו אמר להם לבני ישראל

וכבר אמרו חז"ל 'בזכות האמונה עתידים להיגאל' (ילק"ש הושע תקיט)²². ואדרבה, יקיים בעצמו 'קומי רוני בלילה' (איכה ב יט) - בתוך עמקי ה'לילה' והחושך התחזק בתקווה טובה, וממילא יתמלא כבר מעתה בשמחה ורינה, עד שיחא אצלו 'רוני בלילה' במקום אשר 'יבכה בלילה'.

וכך פירש המלבי"ם מה שנאמר (תהלים מב ט-ט) 'תהום אל תהום קורא לקול צינורך כל משברך וגליך עלי עברו, יומם יצוה ה' חסדו וגו', וכבר פירש רש"י ש'תהום' הוא משל על הצרות, ו'תהום אל תהום' קורא היינו צרה קוראה לחברתה, וביאר המלבי"ם 'שבעת שבאו עלי צרות גדולות היה זה אצלי אות ומופת שתעשה לי ניסים ונפלאות גדולות וכו' וצייר (מלשון ציור ומשל, וכלומר שהכתוב אומר בלשון דמיון) כי בעת נשמעו הקולות האלה קולות מים רבים אדירים תהומות ומשברים שמע כי צעקו בקולם והודיעו תיכף כי חסד ה' מוכן לבוא, וכי זה סימן כי יצוה ה' חסדו לנוסם ניסים ונפלאות ואותות ומופתים, וזהו שאמר ששמעתי אז שתהום האחד קרא לתהום האחר לאמור יומם יצוה ה' חסדו. והוסיף המלבי"ם לפרש בזה גם המשך הפסוק 'ובלילה שירה עמי תפילה לא-ל חיי', כי גם בעת הצרות כשעוד היה חושך ולילה כבר אז היה שירה עמי - 'שכבר שרתי שיר החסד והתפללתי עליו תפילה לא-ל חיי, כי בהנשא התהומות והמשברים ידעתי שיבוא החסד אחריהם', וכבר מעכשיו היה שר ומשבח על כל החסד אשר עתיד הקב"ה לעשות עימו.

והדברים שייכים ביותר בימים אלו ימי האבל על חורבן בית מקדשנו ותפארתנו, ששורש ומקור החורבן נגרם מחסרון האמונה של אותה 'כביה' בלילה, וכדאיתא בגמ' (תענית כט.), כתיב (במדבר יד א) 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא',

כב. הסכת ושמע לדבריו הנפלאים של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (מחנה ישראל פכ"ו) וז"ל, עוד צריך האדם לידע שעיקר טובה השלמה העתידה בימי הגאולה יהיה מגיע לכל אחד ואחד לפי גדר האמונה וההתחזקות שהיה לו בהקב"ה בעת הגלות בין העכו"ם, שאם רפה ידו אז חס ושלום מתבזבז על ידי זה שולחנו לעתיד לבוא, וכמו שאמרו רז"ל (סוטה מה:) על הפסוק (זכריה ד י) 'מי בז ליום קטנות', מי גרם לצדיקים שיתבזבזו שולחנם לעתיד לבוא, קטנות אמונה שהיתה בהם שלא האמינו בי. אבל אם הייתה אמונתו שלמה בה', והתבונן תמיד בכל העניינים שאירעו לו שבוודאי עושה הקב"ה עמו זה לטובה - יתרומם עבור זה מדרגתו מאד מאד לעתיד לבוא, ויהיה שולחנו שלם ממולא כל טוב. כג. וכה ביארו בלשון הכתוב (תהלים פב ה) 'לא ידעו ולא יבכו בחשכה יתהלכו', כי זה הנוהג באמונה תמימה גם 'כשלא ידעו ולא יבכו', הרי 'בחשכה יתהלכו' - גם בעת החשכה יוכל 'להתהלך' ברוגע ובשלווה מבלי שיפול... לעומתו זה הרוצה 'להבין' כל דבר אזי בעת החושך לא יוכל להחזיק מעמד רח"ל, ומאיליו מתמוטט הוא...

מכם, אלא שתהיו אוהבין^כ זה את זה^י ותהיו מכבדין זה את זה^י...

אִיתָא בגמרא (יומא ט:): 'ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קיצם, אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קיצם', ונתבאר בראשונים (תוס' הרא"ש ועוד), שבחורבן בית הראשון 'נתגלה עוונם' היינו שגילו לנו בכתובים מהי הסיבה שנחרב, והיינו מחמת שעברו על ג' העבירות

מה שתלוי בעסק החורבן והגאולה אנכי לבדי אשא זאת. ועליכם אינו מוטל אלא לתקן את הריב והמחלוקת ושנאת חנם שבכם^כ, וזהו אומרו 'טרחכם משאכם וריבכם', עליכם מוטל שירחה ומשא קודש לתקן את ריבכם ושנאת חנם, ואז במהרה יבוא הגאולה^כ.

וכך איתא ב'תנא דבי אליהו' (רבא כח) אמר להם הקב"ה לישראל בני אהובי... ומה אני מבקש

כד. איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בליקוטי הרי"ם בין המצרים) וז"ל. יש לייגע עצמו בימים הללו, להפטר משנאת חנם. והיינו מה שעינו רעה בשל אחרים. ואפילו מי שאין לו עין טובה על כל אחד זה הוא שנאת חנם. וכל שלא נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו (ירושלמי יומא, א א), וטוב עין הוא יבורך – ובזה יבנה הבית.

כה. אחד מחמישה דברים שאירעו את אבותינו בי"ז בתמוז 'נשתברו הלוחות', ורמז יש בזה כי 'שני לוחות' היו מחולקים א' לענייני בין אדם למקום כ'אנכי' ו'לא יהיה לך', והב' לבין אדם לחברו כ'לא תרצח' ו'לא תגנוב'. וזהו נשתברו הלוחות, שחילקו ביניהם, וקיימו רק את חלק התורה שבין אדם למקום, ואילו בבין אדם לחברו זלזלו לגמרי... רמז לדבר מצינו בדברי המדרש (ויק"ר כ יב) א"ר יודן, מפני מה נסמכה מיתת אהרן לשבירת לוחות (דברים פרק י), אלא מלמד שהיה קשה לפני הקב"ה מיתתו של אהרן כשבירת לוחות, והיינו כי אהרן הכהן היה אוהב שלום ורודף שלום, ומשמת אהרן – ופסקו להיזהר בחלק 'בין אדם לחברו', זהו שבירת הלוחות האמור כאן, שעזבו את אחד מהלוחות העוסק רק ב'בין אדם לחברו'...

כו. איש יהודי היה בעיה"ק ירושלים בימי 'המלחמה' הנוראה ושמר רבי יעקב, הלה נגוע היה בנגע הצרעת על כן התרחקו ממנו הבריות, ואף לא ניתנה לו הרשות להציג רגלו אפילו במקווה טהרה אחת שבירושלים... והיה אומר הרה"ק רבי שלום'קה מזוועהיל זי"ע אילו היו נותנים לרבי יעקב דריסת רגל במקווה הייתה כל המלחמה הנוראה מתנהלת מעבר לים באופן אחר, והיינו, אף שנגזרה הגזירה, אך מכל מקום היה אפשר להמתיקה שלא תהא הגזירה קשה ואכזרית כל כך.

וכבר כתב המהר"ל מפראג זי"ע (נתיב גמילות חסדים פ"ג) לבאר הא דאיתא בגמ' (ב"מ ל:): 'אמר רבי יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפני משורת הדין', וז"ל, פירוש אע"ג שהיה להם חטאים אחרים, לא היה בא החורבן אלא הקב"ה היה משלם להם עונש אחר, אבל כאשר העמידו דבריהם על דין תורה ולא רצו רק בדין בא מזה החורבן על ידי מדת הדין שהיה שולט בהם להחריב אותם, כי אם היו עושים לפני משורת הדין גם כן היה הקב"ה נושא להם פנים וכו', לפיכך אם היו עושים לפני משורת הדין הרי הכתוב אומר (תהילים פט ג) 'אמרת עולם חסד יבנה', ומדבר זה עצמו יש ללמוד גם כן כי הרחקת החסד הוא חורבן העולם, עכ"ל.

הרה"ק מבוטשאטש זי"ע (הובא בדבש השדה אות קו) דרש בלשון הכתוב (ישעיה ט ו) 'א-ל גבור אבי עד שר שלום', שהנה פעמים הקב"ה נוהג עמנו כמנהג 'אב' המרחם על בניו ומוותר על כבודו, ולפעמים הרי הוא בבחי' 'שר' ומלך אשר במשפט יעמיד ארץ, ואין כבודו מחול, ואופן ההנהגה מ'אבי עד שר' כלומר, אם הוא 'אבי' או 'שר' תלויה ב'שלום', שאם יש שלום אצל בני ישראל אזי הקב"ה נוהג עימם כאב, אך אם מחלוקת ביניהם ח"ו הרי הוא כמלך. כז. מעשה ברבנית חשובה אחת שהיתה 'מטופלת' בבעל חולה ל"ע הנצרך לעזרה רבה על כל צעד ושעל, והיה הגה"צ רבי מאיר בראנדסדארפער זצ"ל מחזק אותה תמיד ודורש בשלומם וטובתם כל הימים, פעם אחת התקשר אליה רבי מאיר בערב ראש השנה לברכה לקראת השנה החדשה, ובתוך הדברים שאל אותה האם מגיעים אנשי חסד לעזור ולסייע, והשיבה שלא מפסיקים לעלות ולהגיע לכאן בכל עת מצוא לסייע בכל מה שצריך, אמר לה ר"מ, אבקש ממך, לאחר שתדליקי את הנרות לכבוד ר"ה 'תספרי' זאת אל הקב"ה, ותאמרי לו שיש אברכים יקרים העומדים לסייע לנו, כי אין דבר אהוב לאבא יותר מלשמוע 'דברים טובים' אודות בניו בשעה שהם צריכים לכך (בעמדם ב'יום הדין')...

כח. נוראות מצינו להגה"ק החיד"א (נחל אשכול על איכה) המבאר בלשון הכתוב (א ד) 'בתולותיה נוגות והיא מר לה', כי המצער את נוות ביתו גורם צער גדול ונורא לשכינה הק' (והוא עפ"י המבואר בזה"ק, עיי"ש), וזהו שאמר הכתוב בתולותיה נוגות על כן והיא – השכינה הק' מר לה...

באר הפרשה - פרשת דברים - תשעה באב

כמה מתועב הדבר לפני הקב"ה, ועדיין לא חזרו בתשובה שלימה על זה, ומשום כך 'לא נתגלה קיצם' ואנו יושבים זמן רב בגולה^ל, כי כל זמן שהסיבה המביאה את החולי לא תוסר, אי אפשר לרפאות החולה בכל מיני מרקחת וסמים שבעולם.

נוראות מצינו בספה"ק 'מגלה עמוקות' (וירא ד"ה ויאמר ה') על הפסוק (בראשית יח ב) 'ויאמר ה' זעקת סדום כי רבה וחטאתם כי כבדה מאוד, ארדה נא ואראה הכצעקתה וגו' וז"ל, 'זעקת כי רבה' - בין אדם לבריות, 'וחטאתם כי כבדה' - בין אדם למקום, והקב"ה מוותר על בין אדם למקום ולא על בין אדם לחברו, זהו שאמר ארדה נא ואראה הכצעקתה משום אותו זעקת סדום דהיינו בין אדם לחברו, שזו היא עיקר חטא שלהם. עכ"ל.

ואמרו צדיקי הדורות^ל כי כל הצרות המתרגשות ובאות לעולם עד עצם היום הזה אינם אלא מפני אותו יצר הרע של 'שנאת חנם' שעדיין מרקד ביננו^ל. הבט נא בדברי ה'כלי יקר' בפסוק (שמות ג ב) 'וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל'. ולכאורה קצת תמוה א. מדוע אמר הסנה בוער באש, הרי האש

החמורות (ונלמד מקרא עיי"ש בגמ'), לכן 'נתגלה קיצם', שהיה קץ לגלותם בסוף שבעים שנה. אמנם, בבית שני שלא נכתב במקרא על מה נחרב, עדיין לא נתגלה מתי יבוא סוף וקץ לגלותנו. הקשה הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע (יערות דבש דרוש ז), מה ענין זה לזה - וכי מפני שגילו לנו בפסוק מפורש מהו חטאם לכן נתגלה קיצם, ועוד, הרי מה שלא נתגלה עוונם בבית שני הוא מאחר שכבר לא היו נביאים בבני ישראל, וכבר לא נכתבו כתבי הקודש.

אלא מבאר ה'יערות דבש', ש'נתגלה' הכוונה שהוברר העוון לבני ישראל עצמם, שהם עצמם הבינו שיש עוון בדבר, הראשונים נתגלה עוונם וידעו שעברו על ג' החמורות והכירו שזה גרם את החורבן, ממילא השכילו אחר החורבן לשוב בתשובה על כך, ולכן היה קץ לגלותם לאחר מלאות שבעים שנה. אך בבית השני שעוונם היה 'שנאת חנם', מזה עדיין לא שבו, ועד היום מחזיקים בטומאה לשנאת חנם^{כט}, ונוהגים כדרך הצבועים - בפיו שלום ידבר עם רעהו ובלבו ישם ארבו, וישמח במפלתו ותקלתו, ולחכם ייחשב בעל התחבולות אשר 'ציד בפיו' ורוכב על שני הסעיפים, ועד היום הזה עדיין לא השכילו לגלות ולראות עד

כט. יש שביארו לשון 'שנאת חנם', שלכאורה אין זה 'חנם' שהלא השנאה באה על זה שהזיק לו או דיבר עליו וכן כל כיו"ב, אלא צריך לומר, דהאש הבוערת בפיסת עץ קטנה תכבה תוך רגעים ספורים, כשיוסיפו לה עצים תבער למשך שעה, ובהוספת שמן ועוד חפצים הבערים תבער האש כמה ימים וכן הלאה. כללו של דבר, כפי רוב השמן שיוסיפו למדורה כן תוסיף האש לבעור. כך ממש היא אש המחלוקת, אם לא יוסיף הלה לענות לו וכדו' תשקע האש מעצמה ותכבה, אך אם זה יענה וזה יצעק ויגרור אחרים וכיו"ב - אזי אי אפשר לידע עוד כמה ימים ושנים תמשך המחלוקת. ועל הוספת השמן - הגערות והצעקות אמרו שהוא בחנם, כי אם לא היה מחזיר לו תיכף בכפלי כפלים לא הייתה האש מתפשטת למרחק גדול כל כך...

ל. ידוע דבר המעשה (הובא בשבחי האר"י) שהאר"י עשה באיזה זמן הסגר עם עשרה מתלמידיו, ותיקן חדרים לנשים והטף, וחדרים לתלמידים. והיה מזהיר אותם תדיר, שמא יזהרו באהבת אחים ורעים זה עם זה, ושלא תדרוך רגל המחלוקת במחנם כלל וכלל, פעם אחת בערש"ק פרצה מחלוקת ביניהם, אשר החלה בנשים ומשם נתפשטה עד ראשי המשפחות תלמידיו הגדולים של האר"י, לעת ערב יצא האר"י עם החברים כמנהגו לקבל השבת, ומוהר"ר רבי חיים וויטאל ראהו שפניו נפולות, לאחר שסיימו התפילה שאלו מהרח"ו ליגון זה מה עושה, אמר לו האר"י מפני שראיתי בעת קבלת שבת את הס"מ ואמר זה הפסוק - 'גם אתם גם מלככם תיספו' (שמואל א' יב כה), ולא נחתם גזר הדין אלא בעבור שנעשה היום קטטה ביניכם, כי כל זמן שהיה שלום ביניכם לא היה לשטן בית כניסה לקטרג, ואכן באותו זמן נסתלק לשמי רום רבן של ישראל.

לא. בלשון הזה אמר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע, כי אין לנו להסתיר ולומר בלחש 'לתוך בית ידיו' (שרוול הבגד) כי כל הצרות הם מפני שנאת חנם, אלא צריך להודיע בראש כל חוצות ולזעוק בקול גדול... עד ש'ישמע הלב'... לב. ידוע דבר המעשה שפעם הגיע ובא הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע לעיר אחת, והגישו אצל השולחן 'לחיים' (מזונות וי"ש) ולא רצה הרה"ק לשנות, רק נענה 'כשיהודי דוקר את רעהו בלשונו בביהמ"ד, הרי הוא גורם שגוי

הלשון השמיעו את כל ישראל אין נקי, כי תצא אש המחלוקת מסלע המחלוקת, האבות מבערים אש והבנים מלקטים עצים - על כן בערה בהם אש ה', לכך נאמר והסנה איננו אוכל כי אף על פי שאש התלאות יבער ביעקב מכל מקום מציאות הסנה נשאר קיים בכל דור 'ואיננו אוכל' כי לא יכלו הקוצים מן כרם ה' צבאות בית ישראל, עב"ל¹. ובוזה מבאר נמי מה שאמרו 'מתוך' הסנה, כי כל 'לבת האש' של אורך הגלות והצרות הוא 'מתוך הסנה', מתוך שיש בהם דלטורין, ודבר שפתיים אך למותר² ליד.

כתב ה'נצי"ב' (חומש העמק דבר בפתיחה לספר בראשית) על הפסוק (דברים לב ד) 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט א-ל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא', בא הכתוב להצדיק דין הקב"ה בחורבן בית שני שהיה

בוערת ולא הסנה והיה לו לומר 'האש בוער בסנה' ב. מהו בלבת אש מתוך הסנה, הרי האש עצמה בוערת ולא הסנה מבעיר אותה.

אלא ביאורו, הסנה - הוא השנאה שיש בין אדם לחברו, וה'אש' היא הצרות הרבות העוברים על עם בני ישראל ה", והסנה בוער באש היינו הנהגת בני שמכאיבים זה לזה כקוצים (כדוגמת 'הסנה' שהוא מלא קוצים) זה מבעיר את אש הצרות והגלות.

ובלשונו של ה'כלי יקר', כקוצים הללו המשמיעים קול כשהם בוערים באש, כך ישראל אפילו בזמן שאש הצרות מתלקחת סביבו, מכל מקום כל אחד לחברו קוץ מכאוב וסילון ממאיר, כמנהג דורות הללו. ותמיד משמיעים קול... וזו עיקר סיבת הגלות, מצד השנאה והקנאה שביניהם יותר מכלל האומות, ובעלי

ידקור איש מישראל בחרב' (סוף דבר הוברר ש'רוח הקודש' הופיעה בבית מדרשו, שבאותה שעה אכן דקר גוי איש יהודי ברחובה של עיר, מפי גאב"ד נאראל זי"ע).

מעתי יתבאר לנו עוד בטעם שנקטו חז"ל בלשונם שנאת חינום, אף שלכאורה אין זה 'בחינם' אלא כי פלוני 'עשה' לי, הזיק לי וכו'... שהנה 'מעשה' היה ב'מלמד' שמסר שיעורו בפני התלמידים, והיה שם ילד אחר שלא נח אפילו לרגע אחד, וכל הזמן השתולל והפריע בידיו, זרק חפצים לארבע רוחות השמים ואף העביר פתקים לשאר התלמידים, קצף עליו המלמד והיכהו במקל עץ שראשו השני היה סכין חדה כתער וחתך את ידי הילד... נרעשו ההורים על מעשהו הנורא של המלמד, וזעקו עליו, שומו שמיים, מדוע עוללת כה לילדינו וחתכת את ידיו בחינם. נענה להם המלמד בפליאה, וכי לזה 'חינם' ייקרא... והלא הוא השתולל מבלי להשים רסן למעשיו וביושר 'קנה' לו את העונש... גערו בו ההורים, אוי כסיל שכמותך, וכי כך הוא שורת הדין לחתוך ידיים לילד שמפריע... אפילו אם נסכים שמגיע לו עונש על התנהגותו הרעה, אך עונש איום כזה אינו אלא בחינם שלא לפי ערך המעשה כלל וכלל... כיצא בדבר ייאמר לדידן, יודעים אנו מפי ספרים וסופרים ומאמינים אנו בדברי חז"ל כי כל הצרות והרעות אינם אלא מפני שנאת איש את רעהו, ונמצא שעל ידי שאתה שנאת את רעך מחמת שפגע והזיק אותך בגופך או בכבודך, או שגנב ונטל ממונך שלא כדיון, או בנה בשטח שלך - אתה מגביר את מידת הדין רח"ל בעולם וגורם לאסונות ח"ו, ועתה בואו חשבון, וכי אין זה בחינם... האם ראוי שאנשים ימותו בגלל שהוא פגע בך...

לג. בעת שהותו של הרה"ק ה'אמרי אמת' בארץ הקודש (בטרם עלתו להשתקע שם) עלה למעונו של הגה"צ רבי משה קליערס זצ"ל גאב"ד טבריא, בתוך הדברים נענה האמרי אמת באנחה מקירות לבו על המצב הרוחני שהיה בכי רע, כאשר פורקי עול הרימו ראש בחילולי שבת וכיו"ב. נענה רבי משה קליערס ואמר, וכי עליהם יש לכם להתאנח כל כך - והרי הללו לא ראו מאורות מימיהם, והם כתינוקות שנשבו שלא טעמו מעולם טעם תורה והמצוות. אלא רבות אנחותי וליבי דווי על אברכים המתפללים בשבת בדבקות, ובימות החול באים לפני לדין תורה ודוקרים זה את זה בחרבות שבלשונם, על דא וודאי קבכינא.

לד. סיפר הרה"ח ר' חיים ארנפעלד ז"ל ששמע מהרה"ק מקלויזנבורג זי"ע בליל יום הכיפורים מיד אחר המלחמה הנוראה, לבאר בלשון הכתוב (דברים לב יח-ט) 'צור ילדך תשי ותשכח א-ל מְחַלְלָךְ, וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו, צור ילדך - הקב"ה מיטיב לכל ונותן להם חיים פרנסה וכבוד וכו' וכו', תשי, ותשכח א-ל - והרי הם שוכחים מכל טובותיו של הבורא וממרים כנגד רצונו, על זה מחוללך - מלשון מחול-לך, הקב"ה מוחל על חטאים אלו שבין אדם למקום, אך וירא ה' וינאץ - על מה יתרבה ויתגדל כעסו, מכעס בניו ובנותיו, על זה שמכעיסים ומכאיבים לבניו ולבנותיו, ע"ז אינו מוחל.

באר הפרשה - פרשת דברים - תשעה באב

דור עקש ופתלתול, אף שהיו צדיקים חסידים ועמלי תורה, אך לא היו ישרים^ל בהליכות עולמם, ע"י שחשבו את מי שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' לצדוקי ולאפיקורוס, לכן נגזר דינם, והיינו אף שהיו בעצמם צדיקים לא סבלו את מי שהיה סובר שלא כמותם^ל, וע"ז אמר רבי שלמה קלוגער זי"ע במה שנאמר (איכה ב ו) 'שכח ה' בציון מועד ושבת וינאץ בזעם אפו מלך וכהן', שכביכול שכח ה' והעביר את חטאם אשר חטאו במועד ושבת - שחללו שבת ויו"ט, ועל מה ינאץ בזעם אפו - על מה שעשו למלך ולכהן, שעל כך אינו מוחל.

ל.ה. איתא בגמ' (ע"ז כה.) לפרש מה שנאמר (יהושע י יג) 'הלא היא כתובה על ספר הישר', מאי ספר הישר, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, זה ספר אברהם יצחק ויעקב (- ספר בראשית) שנקראו ישרים שנאמר (במדבר כג י) 'תמות נפשי מות ישרים'. והרי לך, שלא שיבח הכתוב את האבות הקדושים במה שהיו קדושים וטהורים וכיו"ב, אלא דייקא במה שהיו 'ישרים', ללמדך עד כמה חשובה היא ההנהגה הישרה לפני המקום ב"ה, ובה הוא משתבח באבות הקדושים.

וז"ל ה'מגיד משנה' (סוף הלכות שכנים פי"ד ה"ה), שתורתנו התמימה נתנה כללים בתקון מידות האדם ובהנהגתו, וכן אמרה 'ועשית הישר והטוב' והכוונה שיתנהג בהנהגה טובה וישרה עם בני אדם, ולא היה מן הראוי בכל זה לצוות פרטים בענין זה, לפי שמצוות התורה הם בכל עת ובכל זמן ובכל ענין וההכרח חייב לעשות כן, ומדות האדם והנהגתו מתחלפות לפי הזמן והאישים'.

איש תם וישר מתושבי העיר ווינא ניגש אל רב העיר הגאון רבי חיים שטערן זצ"ל, ובפיו 'בקשה', היות ומתקרב זמן הסתלקותו מן העולם הזה, על כן בקשתו בפיו שלא יספידוהו... בקשה זו נהפכה ל'שיחת הבריות', פלוני הולך למות... כאומר, מי גילה לו סוד חיי הנשמות כמה יאריכו ימיהם (והמה לא ידעו בגדלותו של האיש), ואכן, לא עבר זמן רב, והלה השיב את נשמתו ליוצרה, בעת ההלוייה נענה המרא דאתרא הגר"ח, הנפטר ביקש שלא להספידו, אבל 'סיפור' דברים אחד הנני חייב להזכיר בזו השעה, מה שנעשה עמו מפעולת צדיק בימי ה'מלחמה' בשעותו ב'מחנות' העבודה. וזה דבר המעשה, באותם הימים היו הכל רעבים לפיסת לחם קטנה, כי ה'רשעים' לא היו מעניקים אלא מנת אוכל זעומה וקטנה, רבים מתושבי המחנות היו מנסים מזלם ב'גניבת' מעט מזון להחיות נפשם מה'מטבח' הכללי, והיה אם נתפס איש סועד עצמו ב'מציאות' כאלו, היו תולים אותו במרכז המחנה למען ישמעו ויראו... (באופן שאינו מוכרח למות מתליה כזאת), פעם אחת תלו הרשעים אחד מבני ישראל, וה'מנוח' שלפנינו ניגש במסירות נפש אל הרשע, וכה אמר לו, הרי זה האיש רזה וצר הוא, לא תעבור מחצית השעה ונשמתו פורחת ממנו, אז מיד תצטרך להורידו מהתליה, ומה הרווחת בזה - הרי תושבי המחנה כמעט לא יראו את ה'עונש'... מוטב שתתלה אותי במקומו, כי חיי יאריכו יותר, ותבוא על תכליתך, להודיע ולהיוודע לכל תושבי המחנה, כי אוי לו למי שיהין לגנוב אוכל מהמטבח, הרשע 'סבר וקיבל' וכן עשה, ונשאר 'התלוי' בחיים אך מכאב התליה סבל כל ימיו מ'קור וחום', ודי ב'הספד' זה, וראו כל העם כוחה של מסירות נפש בין איש לרעהו עד היכן היא מגעת. ולדידן הדברים אמורים, כי ב"ה אין לנו כלל 'נסיונות' כגון דא, להיהרג או לתלות עצמו במקום רעהו, אבל, לכה"פ, נראה למסור נפשנו, לשתוק במקום שיצר הנקמה בוער בקרבנו, למסור נפשנו שלא לשלוח כחץ לשון איש ברעהו וכיו"ב.

לו. נוראות אמרו לפרש במה שמצינו ב'חד גדיא', שה'שונרא' אכל את הגדי וסופו שנטרף על ידי הכלב, והוא הוכה במקל אשר לאחר מכן נשרף באש וכו', ולכאורה בשלמא לחתול והכלב מגיע עונש בדין שהרי כל אחד מהם טרף בעל חי אחר, אך 'מקל' זה מה חטא שנענש בשריפה, והרי לא עשה כלום בעצמו אלא אחד אחז בו והכה את עמו את הכלב... אלא ללמדנו, כי אף אם אינו 'חוטא' אך מאחר שסוף סוף השני הוכה על ידו, הרי אחת דינו ל... והיינו מה דאיתא (סנהדרין מה): לגבי מי שנהרג בסקילה, ש'אחת אבן שנסקל בה ואחת עץ שנתלה עליו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר שנחנק בו כולן נקברין עמו', שכל מי שנהרג יהודי על ידו טעון קבורה, ואף שלא עשה שום מעשה בעצמו, ללמדנו עד כמה קשה צער הבריות.

לז. כבר אמרו - 'ולא תתורו אחרי לבבכם' (במדבר טו לט) אל תתירו לעצמכם מצוות חדשות אשר לבכם נוטה להתירו אחרי קנאת ושנאת הלב, כגון את פלוני מצוה לקבור, ואת אלמוני מצוה לבייש וכו' וכו'... (כע"ז בהעמק דבר להנצי"ב).

מקום אזי פני הכרובים איש כלפי אחיו, אך כשאננם עושים רצונו של מקום פניהם אל הבית, ואם כן כיצד היו הכרובים מעורים זה בזה בשעת החורבן. ומבאר הרבי ר' יהונתן עפ"י מה דאיתא בירושלמי (תענית פ"ד ה"ה) שבבית ראשון נבקעה חומת העיר בתשעה בתמוז וחורבן הבית היה באחד באב (כ"א יום לאחר ט' תמוז), וכבר מצינו שתשעה באב באותה שנה היה באחד בשבת (תענית כט.), נמצא שאחד באב חל בעצם יום השבת, ומשום כך היו הכרובים מעורים זה בזה, כי בשב"ק הקב"ה מראה חיבתו לישראל אפילו בשאינם עושים רצונו של מקום מ"א.

ובזה מבאר לשון המדרש (עי' זוה"ק ח"ג קעט): מעולם לא זזה שכינה מישראל ואפילו בשבתות של חול, וכבר עמדו המפרשים לבאר מהו 'שבתות של חול' ופירשו באופנים רבים ושונים, אך להאמור יש לומר שהכוונה היא לשבתות המתחללות שנוהגים בהם מנהג חול, מכל מקום לא זזה שכינה מישראל.

וכבר הוכיח כן הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע למי שאמר לו 'את פלוני מצווה לקבור בעודו בחיים חיותו...' כי מצינו שבני ישראל היו 'ערומים מן המצוות' וכבר הגיעה העת להוציאם ממצרים ולכן נתן להם 'דם פסח ודם מילה' (מכילתא ה כח), והרואה יתמה, שהרי בשלושת ימי אפילה (שקדמו לאותו זמן) מתו רוב מנין ובנין מבני ישראל ולא נשארו אלא 'חומש' מבני ישראל בחיים (וי"א אחד מחמישים או אחד מחמש מאות) ובוודאי כל הנשארים היו 'מתנדבים' בחברא קדישא לקבור רבבות אלפי הרשעים מבני ישראל שמתו בג' ימים אלו... וכלל וכלל אינם ערומים מן המצוות אלא 'מלאים מצות כרימון', ומכאן, שלא כל 'קבורה' מצוה היא והמבין יבין... (עי' מהר"ש מבעלזא שג"כ ביאר כן). לח. אף שלא הותרה ה'עצבות' מעולם, ולא נצטוונו בתשעה באב ובימים הללו אלא 'להתאבל' על ירושלים, וכמו שידוע בשם החזו"א (מעשה איש ח"ד קסג, והובא לקמן, ועיי"ש) שאין אבלות זו סתירה לשמחה, מ"מ בשבת יש להיזהר במשנה זהירות בענין זה, וכבר אמרו חז"ל ב'ספרי' (בהעלותך יט) 'ביום שמחתכם אלו השבתות'....

לט. וכבר אמרו משמו (דרושי צמח צדק למגילת איכה ששמע מאביו בשם הרב מבא"ד שאמר בהיותו בשב"ק בק"ק בראהין) להמשיל את הדבר, למלך שעשה לבנו בגד יקר ומפואר בכל מיני פאר והדר, אך הבן לא השכיל להעריך את חשיבות הבגד ויקרו, ולא שמר עליו כראוי, ונקרע הבגד לכמה קרעים, והוכרח האב לתפור לו בגד חדש, ועדיין לא השכיל הבן להחשיב את יקר תפארת גדולת הבגד החדש, ושוב לא שמרו וקרעו כבתחילה, מה עשה האב ברחמיו על בנו, תפר לו בגד בשלישית, אך הפעם לא נתנו לבנו אלא תלאו במקום שמור, ומפעם לפעם קרא לבנו ואמר לו, ראה בני, זה הבגד מוכן עבורך, אמנם לא תקבלהו עד אשר תשוב מדרכיך הנלוזות ותלמד לשמור את עצמך ובגדיך - אז תשוב לקבל את הבגד המפואר, והנמשל, הקב"ה בנה לנו את בית הבחירה, וכבר נחרב הבית בראשונה ובשניה על אשר לא שמרנו עצמנו מטינוף ולכלוך, על כן בשלישית הכין לנו מקדשינו אלא שעדיין לא נתנו לנו, ובכל שנה ב'שבת חזון', קורא לנו, ומראה לנו - ראו נא את הבית השלישי עומד מוכן לרדת ארצה באש מן השמים, אמנם 'בידכם הדבר' - 'שובו אלי ואשובה אליכם'. אם תפסיקו לטנף מעשיכם ותשמרו עצמכם כראוי מיד אורידנו לכם מן השמים, במהרה בימינו אמן.

מ. צדיקי בית באבוב היו אומרים כי המשכיל יראה להרבות ב'תוספת שבת' בכניסת שב"ק זו, ועי"ז הוא מהפך את ימי האבל ליום שב"ק, ונס יגון ואנחה...

מא. וכבר כתב הרמב"ן (במדבר כח ב) אין במוספי השבת חטאת כשאר כל המוספין מפני שכנסת ישראל בת זוגו והכל שלום, והמשכיל יבין.

רב לך שבת - קדושת השבת ובפרט בימי בין המצרים ושבת חזון

הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (איכה, ד"ה ואמר אבד נצחו) מסביר את הכינוי שבת 'חזון' לה, שהוא מלשון 'ראיה', שהקב"ה מראה לנו את הייעודים הטובים העתידים לבוא עלינו לעתיד לבוא לט.

וכבר הבאנו את דברי הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (לשבת חזון) י"ל אשר שבת חזון הוא יותר גדול במעלה מכל שבתות השנה².

והנה בכל יום שב"ק מתעורר ביותר אהבתו של הקב"ה לבניו חביביו עם קרובו, והוא משרה שכינתו עליהם ביותר בכל מצב שהם נמצאים בו. וכפי שביאר הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע (יערות דבש ח"א דרוש י"ג) מה שאמרו בגמ' (יומא נד:) שבשעה שנכנסו אויבים להיכל ראו את הכרובים מעורים זה בזה, והקשו הראשונים (הר"י מינאש וריטב"א ב"ב צט. ושאר) שהרי איתא בגמ' (ב"ב צט.) שרק בשעה שעושים ישראל רצונו של

באר הפרשה - פרשת דברים - תשעה באב

ובמדרש (איכ"ר פתיחתא כד) איתא דברים המשברים כל לב מרגיש על גודל הצער שיש למעלה, וכך כתיב שם, באותה שעה היה הקב"ה בוכה ואומר אוי לי מה עשיתי, השריתי שכינתי בשביל ישראל ועכשיו שחטאו חזרתי למקומי הראשון וכו', אמר להן הקב"ה למלאכי השרת בואו ונלך אני ואתם ונראה בביתי מה עשו אויבים בו, מיד הלך הקב"ה ומלאכי השרת וירמיה לפניו, וכיון שראה הקב"ה את בית המקדש אמר בודאי זהו ביתי וזהו מנוחתי שבאו אויבים ועשו בו כרצונם. באותה שעה היה הקב"ה בוכה ואומר אוי לי על ביתי, בני היכן אתם, בְּנֵי היכן אתם, אוֹהְבֵי היכן אתם, מה אעשה לכם התריתי בכם ולא חזרתם בתשובה. אמר הקב"ה לירמיה, אני היום דומה לאדם שהיה לו בן יחידי ועשה לו חופה ומת בתוך חופתו וכו', לך וקרא לאברהם ליצחק וליעקב ומשה מקבריהם שהם יודעים לבכות וכו', מיד אף הם קרעו בגדיהם והניחו ידיהם על ראשיהם והיו צועקים ובוכים עד שערי בית המקדש, כיון שראה אותם הקב"ה מיד 'ויקרא ה' אלוקים צבקות לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק', ואלמלא מקרא שכתוב אי אפשר לאמרו, והיו בוכין והולכין משער זה לשער זה כאדם שמתו מוטל לפניו, והיה הקב"ה סופר ואומר אוי לו למלך שבקטנותו הצליח ובקטנותו לא הצליח.

ובכל שנה ושנה חוזר ומתחדש אותו צער ובכיה במרומים, וכמו שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' (דרוש ז' אב תק"ס, עמוד ש"ז), כי עזו וחדווה במקומו, ואין השכינה שורה מתוך עצבות, אמנם יום תשעה באב נקרא יום מר כדכתיב (ישעי' נב יב) 'ויקרא ה' אלוקים ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה', ולכן טוב ונכון² לכל מרי נפש הנבוכים לבכות ולספוד בימים הללו

איתא מהרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (מסעי תר"ע) בשם הרה"ק 'היהודי הקדוש' זי"ע ששבתות אלו (וביותר בשבת חזון, עיי' שפתי צדיק ועוד) של בין המצרים - כל ה'מעת לעת' הוא 'רעוא דרעוין', שהרי טעם הדבר שזמן המנחה בשבת קודש הוא רעוא דרעוין (פירוש 'רצון הרצונות' ועת רצון לכל היא), כי בשעה זו בכל ימות השבוע (בעת מנחה) מתגברים הדינים עד מאד, לאידך באותה שעה ביום השבת הם נמתקים מקדושת השבת, וכאשר דין נהפך לרחמים הרי הוא שעת רחמים ועת רצון גדול מאד, ולכך באותה שעה רעוא דרעוין אשתכח. עפ"ז יש לומר על ימי בין המצרים שבימות החול נחשב כל היום עת דין ומכאוב (לא רק בשעת מנחה), ממילא כאשר 'באה שבת באה מנוחה' והקב"ה פורש על העולם סוכת רחמים נמתקים הדינים השורים באלו הימים, וכל השבת כולה היא המתקת דינים והתעוררות שערי רחמים וכולה עידן רעוא דרעוין.

בכה תבכה - להיות מיצר ודואג על חורבן הבית ועל גלות ישראל נוראות מצינו בכתבי הקודש על גודל הצער שיש לו להקב"ה על חורבן ביהמ"ק², כי 'מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם' (ברכות ג.), וכדכתיב (ישעיה נב יב) 'ויקרא ה' אלוקים צבקות לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק'. ובגמ' (חגיגה ה:) פירשו מה שנאמר (ירמיה יג יז) 'ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר ה' - אמר ר' אלעזר שלש דמעות הללו למה, אחת על מקדש ראשון ואחת על מקדש שני ואחת על ישראל שגלו ממקומן. עוד שם בגמ', 'שאני חורבן ביהמ"ק דאפילו מלאכי שלום בכו שנאמר (ישעיה לג ז) 'הן אַרְאֶם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון'.

מב. כבר נודע בשערים מה שהביא השל"ה (מסכת שבועות פרק נר מצוה אות ח) מכת"ק הגה"ק רבי שלמה אלקבץ בו תיאר סדר לימוד החבריא קדישא בליל שבועות, ובתוך הדברים הביא את הלשון הנורא שהיתה השכינה הק' מדברת מתוך גרונו של מרן ה'בית יוסף' זי"ע 'אשר זה כמה שנים נפלה עטרת ראשי ואין מנחם לי, ואני מושלכת בעפר חובקת אשפתות וכו', ואלו הייתם משערים אחד מאלף אלפי מהצער אשר אני שרוי בו לא היתה נכנסת שמחה בלבבכם ולא שחוק בפניכם בזכרכם כי בסבתכם אני מושלכת בעפר'. וכתב מהר"ש אלקבץ, 'את כל הדברים האלה דבר אלינו ושמעה אזנינו וכולנו געינו בבכיה כו' בשמענו צרת השכינה בעונינו וקולה כחולה המתחננת אלינו'. מג. בטוב טעם ודעת ביאר הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל (גלות וחמה, עמ' קמז - קנא), כי ענין הבכיה מורה על ההשתתפות של האדם במצב הרוחני של כלל ישראל, ובצער השכינה. פוק חזי ממנהגו של עולם, שהרי בלווית המת רק קרובי המשפחה בוכים, ורק מי שמרגיש קירבה מתעורר לבכי. כך בימים אלו של אבילות על חורבן הקודש

והמקדש, נבחן כל אחד כמה מידת קרבתו אל הקדושה, מהי השייכות והשותפות שלו עם ישראל ועם הקב"ה. ובוה צריך לעבוד ולחזק את תחושת השייכות... הבוכה מבטא את השייכות לדבר שאבד, את הכאב על החסרון, וכך מתקרב ונקשר יותר אל הדבר. ומסיים שם, מי שאינו מסוגל לבכות בימי 'בין המצרים' על חורבן בית המקדש ועל גלות השכינה, עליו לשבת על הרצפה ולבכות בבכי מר על חורבן הקודש בקרבו, על זה שאינו מסוגל לבכות, ועל שלא אכפת לו, ואין לו שייכות לחסרון בית המקדש, כאשר אינו מרגיש את החסרון של בית המקדש, הרי חסרונו ברוחניות ניכר וגלוי. ועל זה ראוי באמת להתעורר בבכי.

וכה אמר הגאב"ד הגרי"ט וויס זצוק"ל בשם הגה"צ רבי יחזקאל אברהמסקי זצ"ל לדייק בלשון ה'קינה' שקונן רבי אלעזר הקליר (קינה כד) 'על חרבן בית המקדש כי הָרַס וכי הוֹדַש אספוד בכל שנה מספד חדש', שלכאורה היה צ"ל על בית המקדש כי הורס וכי הודש, ומהו שאמר על חורבן ביהמ"ק, וכי ה'חורבן' הורס והודש... אלא שעל הא גופא קבכנין, על שאין אנו שמים על לב להבין גודל האבל והצער בחורבן ביהמ"ק... אין אנו מתבוננים בגודל החסר והעדר האורה... ואכן החורבן עצמו הורס והודש...

אגב אורחא, מובא מהשל"ה הק' שאמירת מזמור י' שבתהילים מסוגל לעורר הלב להרגיש בצער החורבן. מסופר שבישיבתו של הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע בפרעשבורג, נהגו בכל יום מימי בין המצרים בהגיע עת חצות היום לערוך תיקון חצות כמובא במג"א (סי' תקנ"א מ"ה) וז"ל. 'ובכוונת האר"י כתב שיתאבל בימים ההם אחר חצות היום ויבכה כמו חצי שעה' (וכך נהיגי עד עצם היום בהרבה קהילות), כשליח ציבור שימש הגה"ק רבי פישל סופר זי"ע שהיה איש מורם מעם, ובכיה רבה בכה על הר ציון ששם, עד שכל הקהל געו אחריו בבכי ויללה, יומא חדא נעדר רבי פישל מבינות לספסלי דבי מדרשא, ושלחו במקומו נער אחד צעיר לימים שיואיל לגשת לפני התיבה באמירת תיקון חצות, אותו נער 'אמר' את התיקון, ואף הנעים בגרונו בסלסולים משל עומד הוא זה עתה בתפילת שבת ויו"ט, ולאחר שתמה אמירת התיקון חצות, נענה החתם סופר ואמר, נער זה צריך בדיקה אחריו אם אינו מכת ש"ץ חלילה... כי היאך יוכל אדם ירא שמים להוציא מפיו את התפילות והקינות על חורבן עיר האלוקים המושפלת עד שאול תחתיה, בכזו שאננות ושאת נפש, כאילו אין זה נוגע לו עצמו, והרבה יש בעובדא זה ללמדנו עד כמה צריך לקונן ולהזיל דמעות כתנים על שריפת בית אלוקינו.

כה כתב היעב"ץ (סידור בית יעקב עניני ט"ב חלוץ ו אות טז) אלמלא לא היה אלא עוון זה בידינו - שאין מתאבלין כראוי על ירושלים כראוי, די להאריך גלותנו, והיא בעיני הסיבה הקרובה היותר גלויה עצומה וחזקה לכל השמדות המופלגות הנוראות המבהילות הרעיונים אשר מצאונו בגלות בכל מקומות פזורנו, על צווארנו נרדפנו, לא הונח לנו להרגיע בגוים עם שפלותנו עניינו ומרודנו, לפי שיצא האבל הלז מלבנו...

וכבר כתב הרמב"ן (על ענין 'הנה ישכיל עבדי', ישעיה נג ו, נדפס בכתבי הרמב"ן ח"א עמ' שכד) וז"ל, 'אשים את ישראל בעבור כי הם בגלותם ישימו כל כוונתם בעסקי העולם, ומשים כל אחד כוונה לעצמו ביתו ועסקיו, וראוי להם להיות בוכים ולהתפלל לפני ה' לילה ויום שיכפר על עוון ישראל ויחיש קץ הגאולה, כי המשיח בתשובה יבוא מיד וכו'.

על כן יראה להעמיד ענין זה בראש מעייניו (לכה"פ בימים אלו שהזמן גרמא כן), וכבר המשיל זאת ה'מגיד מדובנא' לאב עשיר ונגיד ששלח את חמשת בניו ל'עבר הים' לגלות למקום תורה, ויהי היום, ואחד מהילדים ושמו 'ראובן' חלה ל"ע, האחים הדואגים החישו אותו לפני ה'רופא' המומחה הגדול, ולאחר שבדקו ב'שבעה בדיקות' נענה ואמר, דעו נא כי מחלתו של אחיכם אנושה היא ואין תרופה למכתו אלא במיני סממנים יקרי המציאות שכמעט ואינם בנמצא רק תמורת 'מזון ודמים' יקרים, השיבו לו האחים, הסר דאגה מליבך, אבינו עתיר נכסים הוא ובעל יכולת, נשלח לו אגרת ומיד ישגר לנו מאוצרותיו המרובים. תיכף נתישב גדול האחים, וכתב 'מכתב' לאביו, וז"ל, לכבוד אבי מורי שליט"א, בחסדך הגדול, שלח הנה מעות הרבה כי ל'שמעון' נשברו המשקפיים, אף 'לוי' זקוק למעות הואיל ובגדיו כבר מרוטים וישנים ואינם לפי כבודו, אחינו יהודה לווה משכנו סך 450 דינרים וכבר הגיע זמן הפרעון, גם בעד 'ראובן' תשלח מעות הרבה כי הוא חולה הנוטה למות והרפואות שהרופא המליץ עליהם עולים להון תועפות... ושלח את האגרת דרך בית הדואר לאביו. כאשר הגיע המכתב לידי האב חשכו עיניו, וכמעט שלא יצאה נפשו מרוב תדהמה וכעס גם יחד... על כסילותו וטפשותו של בנו ה'סופר'... כיצד הפך את היוצרות והזכיר את דבר מחלתו של ה'חולה' בסוף המכתב כ'טפל', והרי כל שאר צרכיהם כאין ואפס ייחשבו בזו השעה שבני - אחיהם מוטל על ערש דווי וחיייו תלויים לו מנגד... והנמשל ברור לכל בר לבב בתוכחה מגולה, לאותם המבקשים מהקב"ה כל צרכיהם, ולבסוף 'נזכרים' להוסיף בדרך אגב גם שייבנה בית המקדש במהרה בימינו... והלא 'בקשה' זו צריכה להיות תמיד בראש מעיינינו.

המקום קרוב לתשע מאות שנה משהיו במצרים, עוד איתא במדרש (אסת"ר, פתיחות יא). 'והיה כאשר נלכדה ירושלים'... אף היא אינה צרה אלא שמחה שבו ביום נולד מנחם (משיח) ונטלו ישראל אפוכי (פרעון שטר חוב עוונותיהם) על עוונותיהן, דאמר רבי שמואל אפוכי גדולה נטלו ישראל על עוונותיהן בשעה שחרב בית המקדש הרא הוא דכתיב (איכה ד כב) תם עוונך בת ציון.

ועל כן אומר ה'חתם סופר' ולולי דמסתפינא הוזה אמינא דיום ט' באב גופיה יום ששון ושמחה הוא, שהרי נאמר 'תם עוונך בת ציון לא יוסף להגלותך' אך האבלות והבכי בכל שנה על חורבן חדש בעו"ה כי אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו, ונחשב כמו שבכל שנה נחרב ביהמ"ק מחדש^{מ"ה}, נמצא שמן

אשר אלוקינו בשמים ממעל עושה כבי והספד^{מ"ד}, כי אז עולה (המתאבל על החורבן) עד גבוה מעל גבוה, ואע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי, ושומע קולו של מעלה יתברך שמו בוכה כנגדו, וזהו 'בצר לך' בכל צרות גלות הרע והמר הוה, 'ומצאוך כל הדברים האלה' באחריתן של ימים שהוא ט' באב או ימצאוך ויעוררוך, ואז 'ושבת עד ה' אלוך' שיעלה בכיותך עד ה', והטעם כי אז 'ושמעת בקולו' גם כן, כי הוא אז גם למעלה גנחתי גנח.

עוד כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרוש לו' אב תקפ"ו, עמ' שכו), הנה, בחורבן בית המקדש נתכפרו עוונותיהם של ישראל וכמו שכתב רש"י (יחזקאל כ ה, והוא מויק"ר ז א) 'הרי שהיתה שנאה זו כבושה לפני

וב'יערות דבש' (ח"א סוף דרוש יג, דף רנג) איתא, וז"ל, מי שאין דעתו שלימה, לא ירגיש כ"כ בצער החורבן, כמו אנחנו בעוה"ר, שאיננו מרגישים כ"כ חורבן בית מקדשנו, לחסרון דעתנו, ואין שוטה מרגיש. אבל אלה הגדולים שלמי הדעת, הם הרגישו עוצם האבידה בחורבן הבית. ואילו אנחנו היינו משיגים העדר שלמותנו ע"י החורבן ואובדן תפארתנו, לא היה ערב לנו לאכול ולשתות, כי אם להתפלש בעפר.

סח בפני אחד מבני החבורה בעי"ת בית שמש של"ע נתאלמן מזוגתו לפני כארבע שנים, שאמרה לו בתו הנערה בת 16, שאיננה יכולה לסבול צער מסכנותם של אחיותיה הקטנות, באמרה על עצמה, אני עוד הספקתי להרגיש באהבת אם, עד כמה היתה אמנו ע"ה מסורה אלי ודואגת לכל צרכי, ולכה"פ הנני מכירה חסרון הגדול כאשר 'עקרת הבית' איננה ל"ע, אבל, הקטנות שבבית, כבנות חמש ושש, כמעט ולא זכו 'לטעום' ממסירות אם לילדיה, ואינן זוכרות אותה כלל, ואינם מבינות כלל מה חסר להם ביתמותם. באותה שעה פרץ 'האלמן' בבכי גדול ומר, ואמר לה, עתה הבנתי היטב את מצבנו בגלות הארוכה הלזו, עד שאין אנו יודעים כלל מה חסר לנו, ועל זה לבד היה דווה לבנו.

מד. סיפר הגה"ח רבי אליהו ראטה זצ"ל משמשו של הרה"ק רבי שלומיקה מזוועהיל זי"ע שנלווה אליו בדרכו לכותל המערבי ב'תשעת הימים', אחר צאתם שאלו הרה"ק האם ראה שהאבנים שבכותל המערבי הוזילו דמעות כמים בימים אלו על צער החורבן... כי בימים אלו אפילו 'אבן מקיר תזעק' על החורבן הגדול והנורא.

מה. כי חורבן הבית היה בכדי לכפר עוונותיהם של ישראל, וכדאיתא בחז"ל (תנחומא פר' פקודי, והובא ברש"י שם) על הפסוק (שמות לח כא) 'אלה פקודי המשכן משכן העדות', ונאמר 'משכן' ב' פעמים רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנות על עוונותיהם של ישראל, אך עתה שחרב הבית אין לנו במה להתכפר באים עלינו ל"ע צרות וייסורים, וכמשל לאחד שהיו לו חובות לרוב ולא היה בידו לשלם לנושים המרובים, שכל זמן שיש לבעל חוב 'בית דירה' עדיין ניתן לגבות את החובות על ידי שיקחו ממנו את דירתו וימכרוה, ובממון שיקבלו בעדה יפרעו את החובות, אכן אם כבר נמכר ביתו הרי שוב אין להם ממה לגבות את המגיע להם, ואזי מאיימים עליו ומכים אותו עד שישלם חובותיו. ועל דרך זה כל זמן שהיה ביהמ"ק קיים היה הבית משכון עבור חובות העוונות, אך בגלות המר והנמהר, הקב"ה משלח צרות רבות ורעות עד שישוב האדם בתשובה ויפרע חובותיו...

אמנם עלינו לדעת כי לא חפץ הקב"ה להכות בנו, אלא תכלית כל הצרות הם בכדי לעורר אותנו להתקרב אליו יתב"ש, ואם נשים על לב לעבוד את ה' כפי כוחנו ומוחנו ננצל מכל פגע. וכך נשא המגיד מדובנא את משלו, לאב שבנו היחיד חלה, פנה האב לדרוש ברופאים מומחים, וכולם אמרו לו פה אחד - במצב כזה יש לשמור מאד את הבן שלא ישן אפילו רגע אחד, שכן סכנה גדולה היא שמא תיפול עליו תרדימה עולמית רח"ל, כשמוע האב את דבריהם נטל את הכר אשר למראשותיו של הבן בכדי שלא יוכל לישון, כעבור זמן מה הורגל הבן לשכב אף ללא כר, וכמעט שנרדם בשינה, מיד נטל האב את המיטה בחשבו שכך וודאי לא יהא ביד הבן לישון, אך אף לזה הורגל

ובכלל זה הוא התפילה והזעקה עד אנה כבייה בציון ומספר בירושלים^{מ"ח}, וכלשון המדרש (בר"ר יג ב), על הא דכתיב (בראשית ב ה) 'וכל שיח השדה' - 'כל תפילתן של ישראל אינו אלא בית המקדש, מרי יתבני בית מקדשא, מרי מתי יתבני בית מקדשא [-] אדוני, ייבנה בית המקדש, אדוני מתי ייבנה בית המקדש, כי חז"ל דרשו תיבת 'שיח' שהוא מלשון תפילה, כמו 'ולפני ה' ישפוך שיחו' (תהילים קב א), ושדה קאי על בית המקדש (מפרשים), וכלומר, שצריך להרבות בתפילה ובתחנונים על ביאת משיח צדקנו ולישועתן

הראוי היה לשמוח ולהודות לה' ביום ההוא על החורבן העבר... אלא מכיוון שעוונותינו האריכו קיצנו ומוסיפין יגון על און, ההספר החדש דוחה השמחה הישנה^{מ"י}.

ומעתה פלגי מים תרד עיננו^{מ"י} בהעלותינו על ליבנו עומק הצער והכאב שאי אפשר להשיגו, ועל שבר בת עמי, וכבר איתא בזה"ק (ח"ב יב): 'אמר רבי יצחק, פורקנא ד'ישראל' לא תליא א'א' ב'ב' - גאולת ישראל אינה תלויה אלא בבכי, ונלמד זאת ממה שנאמר (ירמיה לא ח) 'בבכי יבואו ובתחנונים אובילים'.

הבן והחל לשכב על הארץ, עד שלא היה ברירה ביד האב אלא להכותו בכדי שלא יוכל להירדם מחמת הכאב, אך גם לזה הורגל הבן עד שהכהו האב מכות גדולות ונאמנות - כשכל מטרתו הוא לטובתו של בן, לבל ישקע בשינה ויסתכן. כך הקב"ה מייסר את בנו בכדי שלא ישקעו בשינת העולם הזה לגמרי... אלא יתעוררו לשוב אליו, ואם ח"ו אינם מבינים את מהות ותכלית הייסורים אזי מחויב כביכול להוסיף להביא מכות שונות ומשונות עד שנתעורר אליו בלבב שלם, אמנם כאשר נתעורר מיד ייפסקו הייסורים, ונס יגון ואנחה.

מו. עפ"ז מבואר הא דאיתא במדרש (איכ"ר א כד) על הפסוק (איכה א ב) בכה תבכה בלילה, מעשה באשה אחת שהיתה בשכונתו של רבן גמליאל, והיה לה בן תשחורת ומת והיתה בוכה עליו בלילה, והיה רבן גמליאל שומע את קולה והיה נזכר חורבן בית המקדש והיה בוכה עמה עד שנשרו ריסי עיניו, ולכאורה צריך ביאור, מה ענין הבכיה על בית המקדש תחת הבכיה בהשתתפות בצערה שמת בנה. אלא, רבן גמליאל ידע והבין ששורש כל הצרות ומקורן הוא מחורבן בית המקדש, על כן כאשר שמע את קולה בוכה על צערה הפרטי נזכר בחורבן הבית שהוא הגורם למיתת הבן.

נמצא שחורבן הבית ב'תשעה באב' הוא מקור כל הצרות המתרגשות לכוא לעולם, ועל כן יש לנו להתאונן על חורבן הבית, וכמו שכתב ה'חתם סופר' (דרוש לז' אב תקנ"ט, ד"ה ירמי', עמו שז) 'וכבר מילתנו אמורה שבכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא מירושלים'.

מז. וכבר פירשו דקדוק לשון הכתוב (ירמיה ח כג) 'מי יתן ראשי מים וְעֵינַי מִקּוֹר דַּמְעָה', שתלה מי הדמעות ב'ראש', להורות שהדמעות צריכות להיות מתוך התבוננות ב'ראש' מה נחסר לנו בעוה"ר...

מח. המגיד מדובנא זי"ע נשא משלו לאחד משרי המלוכה אשר היה אהוב אצל המלך, ונתקנאו בו שאר השרים והעלילו עליו עד שנאלץ המלך לצוות להביא אותו אל בור בית הסוהר, באמצע הלילה הגיעו שוטרים לבית השר והעירו אותו כשהם מצווים עליו לכוא עימם, צווח השר מה חטאי ומה פשעי כי הינכם אוסרים אותי כאחד הריקים, אך לא ידעו לענות לו ולקחו אותו והטילוהו לתוך בור עמוק חשוך ואפל, תיכף לאחר שהושלך שמה שקע השר בתרדמה עמוקה, כשנתעורר לאחר זמן רב ראה כי חושך סביבותיו, והיה בטוח שעדיין לילה ולא ידע כלל שהוא בבית הסוהר כי חשב שכל זה היה בחלום הליל, והתהפך אל הצד השני... וחזר לישון, וכך חזר הדבר ונשנה כשהוא מתעורר ונדמה לו כלילה. בינתיים המלך חיכה וציפה מתי יזעק השר שרוצה הוא לעמוד בפני המלך ולהכחיש כל מה שהעלילו עליו, שהרי אהבו ביותר, אך לאחר שעברו כמה ימים 'ואין קול ואין עונה' החליט המלך לירד לתוך בית הסוהר ולבקר את השר ולראות בשלומו, ושמע אותו שואל לעצמו 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות' שנתארך הוא כל כך ועדיין לא עלה השחר, נכנס המלך לתוך הבור, וגער בו, כי כבר אתא בוקר וגם לילה... השמש יצאה על הארץ וחזרה ושקעה ושוב האירה ועתה שקוע בתרדמתך ונדמה לך שלילה אחד ארוך הוא, ואינך שם על לב על מצבך...

והנמשל הוא לבני ישראל השקועים בחשכת הגלות 'ומחשכים הושיבני כמתי עולם', ואינם יודעים שהיו זמני רצון ואורה כדוגמת היום, ושואלים מדוע האריך לנו הלילה, ואומר להם הקב"ה אין הדבר תלוי אלא בכם, קומי רוני בלילה, התפללו אלי שאוציאכם מבור הגלות, ושבתם עד ה' אלוסיכם, ואו אז אשובה אליכם (משלי יקב אמור, עיי"ש באריכות).

באר הפרשה - פרשת דברים - תשעה באב

יתכנסו הגלויות ותצמח הישועה, תשובתו בצדו, כאותה בא מועד, וכבר כשל כוח הסבל מצרות הכלל והפרט מרוב אריכות הגלות המר הזה. והמצפה זוכה ורואה בשמחתה - לשון הווה, שכבר היום רואה בשמחתה (קדושת לוי איכה, ועוד ספרים).

וכך כתב הרמח"ל זי"ע ב'מסילת ישרים' (פרק יט) הנה ודאי צריך שיצטער תמיד צער ממש על הגלות ועל החורבן, מצד שזה גרם מיעוט כביכול לכבודו ית', ויתאווה לגאולה לפי שבה יהיה עילוי לכבוד השם יתברך, ויתפלל תמיד על גאולת בני ישראל - שיתגלה כבוד שמים. ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים, וכי מפני תפלתי

מט. אמנם אין הכוונה ב'אבלות' על החורבן ל'עצבות' גרידא, כי כבר אמר הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע (מעשה איש ח"ד קסג, י"א בשם הגר"ז מבריסק), שלכאורה יש מקום להקשות שהרי 'איכה' דברי נבואה היא, והרי אמרו חז"ל (שבת ל:) 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה', א"כ קשה כיצד נתנבא ירמיהו את 'מגילת איכה' שהם דברים הקשים כגידיים ומוציאים את האדם מכלל השמחה. אלא מכאן, שאפשר לשמוע נבואות קשות ואף לקונן עליהם - בכו תבכה בלילה... ובאותה העת גם להיות בשמחה, והיינו שוודאי צריך 'להתאבל' אבל לא להיות ב'עצבות' (וזהו 'בין המצרים' שצריך להלך בין האבלות לשמחה, בלא ליפול לעצבות ח"ו).

זכבר הפליגו קמאי בשכרם של המתאבלים מט על ירושלים, וכמו שאמרו (תענית ל:) 'בל"א המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה'. ודע, שעל ידי האבלות על חורבן הבית אנו ממשיכים את הקשר והדבקות לבורא כל העולמים, וכמו שאמר הרה"ק

כיו"ב כבר מצינו בדברי הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (פרשת מסעי) 'ועיקר הענין להתחזק ולאמץ את לבבו בעתים הללו לבלתי יפול ברשת ההתרשלות מעבוד ה' חלילה, ואפילו בתשעה באב שהוא חושך למראה עין, הגם שיש לבכות במר נפש על כל אשר מצאתנו ביום ההוא, מכל מקום יש לשמח לב המלך בשמחה העתידה שבו יולד מנחם ויגאלנו במהרה וישמח ה' במעשיו והיתה לו המלוכה כימי קדם'.

נ. הגה"ק רבי חיים פאלאג'י (בספר 'מועד לכל חי' חודש אב אות סו) מביא בשם ספר 'קטורת המזבח' המקונן על חורבן הבית מכפרים עוונותיו וזוכה לאריכות ימים, ובניו לא ימותו בחייו יראה זרע יאריך ימים.

מפורסמים הדברים שהגה"ק המהר"י אסאד היה שומר את הדמעות שהזיל בעת עריכת תיקון חצות, והיה משתמש בהם לעת מצוא להצלת בחורי ישראל מגיוסם לצבא הנכרים (תולדות שמואל, קליין תרצ"ו פ"ט ט - שהיה נותן לטעום מאותן הדמעות. מעדות הרה"ק המהר"י דושינסקי זי"ע, ועוד), וכמו כן הציל בהם מי שכבה מאור עיניו רח"ל, ועוד אותות ומופתים רבים פעל על ידם.

ובכלל הדברים גם הצלת בחורי ישראל מרדת שחת על ידי הצר הצורר רח"ל, וכמו שאמר החת"ס שהבוכה בימים אלו על חורבן הבית זוכה לבנים טובים (הגר"ב מנדלזון גאב"ד קוממיות). והזמן גרמא להעתיר על הצלחת הבנים בתורה ויר"ש, להינצל מן הגזירה הנוראה של 'קרא עלי מועד לשבור בחורי'.

ולאו דווקא לגבי ה'בנים' אף גם לגבי ה'אבות', וכמו שכתב ה'קב הישר' זי"ע (פצ"ג) וקבלה אמיתית היא בידי, כל מי שבליבו תדיר צער על גלות השכינה זוכה לכתר תורה.

נא. הגה"צ רבי אליהו לאפייאן זצ"ל היה אומר, שב'קלם' היו מדייקים בלשון הגמ' כל המתאבל, שכידוע היכן שנאמר 'כל' הרי זה בא לרבות, ומה באו חז"ל לרבות כאן כשאמרו 'כל' המתאבל, אלא שלמדו אותנו, שאפילו אם יש בידי אותו 'מתאבל' עבירות ואינו ראוי לראות בשמחת ירושלים, מ"מ עצם האבלות על המקדש מביאה קדושה על האדם עד שכבר יוכל לזכות ולראות בשמחתה (בית קלם עמ' שצו).

סיפר הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל, פעם בעת אסיפת הרבנים לדון בענייני השעה, הראה ה'חפץ חיים' זי"ע את דברי ה'תנא דבי אליהו' (רבה פ"כ ד"ה פעם אחת), ולא גלגל הקב"ה והביא פרס ומדי לעולם אלא בשכרו של כורש שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהחריבו העכו"ם את בית המקדש. הוסיף על כך ה'חפץ חיים', שכאשר נחשוב את מניין השנים, נמצא שבאותה שעה היה כורש בן שבע שנים בלבד, ויש לנו להתבונן, מה וכמה משיג ילד (נכרי) רך

סיפר הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל, פעם בעת אסיפת הרבנים לדון בענייני השעה, הראה ה'חפץ חיים' זי"ע את דברי ה'תנא דבי אליהו' (רבה פ"כ ד"ה פעם אחת), ולא גלגל הקב"ה והביא פרס ומדי לעולם אלא בשכרו של כורש שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהחריבו העכו"ם את בית המקדש. הוסיף על כך ה'חפץ חיים', שכאשר נחשוב את מניין השנים, נמצא שבאותה שעה היה כורש בן שבע שנים בלבד, ויש לנו להתבונן, מה וכמה משיג ילד (נכרי) רך

סיפר הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל, פעם בעת אסיפת הרבנים לדון בענייני השעה, הראה ה'חפץ חיים' זי"ע את דברי ה'תנא דבי אליהו' (רבה פ"כ ד"ה פעם אחת), ולא גלגל הקב"ה והביא פרס ומדי לעולם אלא בשכרו של כורש שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהחריבו העכו"ם את בית המקדש. הוסיף על כך ה'חפץ חיים', שכאשר נחשוב את מניין השנים, נמצא שבאותה שעה היה כורש בן שבע שנים בלבד, ויש לנו להתבונן, מה וכמה משיג ילד (נכרי) רך

סיפר הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל, פעם בעת אסיפת הרבנים לדון בענייני השעה, הראה ה'חפץ חיים' זי"ע את דברי ה'תנא דבי אליהו' (רבה פ"כ ד"ה פעם אחת), ולא גלגל הקב"ה והביא פרס ומדי לעולם אלא בשכרו של כורש שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהחריבו העכו"ם את בית המקדש. הוסיף על כך ה'חפץ חיים', שכאשר נחשוב את מניין השנים, נמצא שבאותה שעה היה כורש בן שבע שנים בלבד, ויש לנו להתבונן, מה וכמה משיג ילד (נכרי) רך

ציפית לישועה - האמונה שהוא אלוקינו והוא ישיענו בימים אלו אשר אנו עוסקים באבלות על חורבן הבית, עלינו להגביר בעצמנו את הציפייה לישועה והתקווה שכבר יקויים בנו 'והראינו בבנינו ושמחנו בתיקוננו'. וכבר כתב הסמ"ק, וז"ל במצוה הראשונה ממנין המצוות שהוא מונה. לידע שאותו שברא שמים וארץ הוא לבדו מושל מעלה ומטה ובד' רוחות כדכתיב (שמות כ ב) 'אנכי ה' אלוקיך', וכתיב (דברים ד לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד'... אכן הקב"ה מנהיג את העולם כולו ברוח פיו. הוא הוציאנו ממצרים ועשה לנו כל הנפלאות, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה שנאמר (תהילים לו כג) 'מה' מצעדי גבר כוננו'. ובזה תלוי מה שאמרו חכמים (שבת לא.) 'ששואלים לאדם לאחר מיתה בשעת דינו צפית לישועה. והיכן כתובה זאת המצוה, אלא זה תלוי בזה - כשם שיש לנו להאמין שהוציאנו ממצרים דכתיב 'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', והכי קאמר, כשם שאני רוצה שתאמינו בי שאני הוצאתי אתכם, כך אני רוצה שתאמינו בי שאני ה' אלוקיכם, ואני עתיד לקבץ אתכם ולהושיעכם. וכן יושענו ברחמינו שנית, כדכתיב (דברים ל ג) 'ושב וקבצך מכל העמים'. וביארו ב'הגהות רבינו פריץ' (אות ד), אם כן צפית

ה'החתם סופר' זי"ע (דרוש לו' אב תקצ"ט) על הפסוק (תהילים קמו ב) 'בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס', שלכאורה צריך ביאור מדוע נאמר 'בונה' בלשון הווה ולא 'בונה' בעתיד. אלא, על פי שאמרו חז"ל (מכילתא יתרו) כשאתם זוכים אתם מונים לבנינו, וכשאי אתם זוכים אתם מונים לחורבנו, ועומק הכוונה הוא בהקדם מה שאמרו (ר"ה ל. ברש"י ד"ה ל"צ, ועוד) שבית המקדש השלישי ירד בנוי מן השמים - ומי הוא הבונה אותו - ובמה יהיה נבנה, זהו על ידי הבניה והצער של אבילי ציון המתאבלים על חורבנו, ובכל שנה, בזה שבני ישראל מתקבצים לבכות על חורבנו הרי הם מוסיפים בבנינו, וכשיוגמר זה הבנין ירד למטה הבית בנוי ומשובל'... והנה אנו עוסקים בבנינו זה כב' אלפי שנה - וכמספר השנים שאנו מתאבלין על חורבנו - כן מספר השנים שהוא נבנה כי ההספד והבכי על החורבן הוא עצמות הבנין. ולכן נאמר 'בונה' בלשון הווה, כי הקב"ה הולך ובונה בכל עת את ירושלים על ידי שנדחי ישראל מתכנסים כאחד לקונן ולבכות על אריכות הגלות המר הזה".

ומטעם זה כתב השל"ה (מס' תענית פ' נר מצוה, מענין העבודה, אות ג) לבאר הטעם שאין אבילות בשבת (עיי' או"ח תקנ"א א), משום שכאמור האבלות היא היא בנין הבית, ואין בנין בית המקדש דוחה שבת.

בשנים להבין את גודל החורבן, ואף על פי כן בזכות שבכה על חורבן הבית הביא הקב"ה את מלכות פרס ומדי לעולם, ק"ו לדידן, כמה שר טוב יש לבורא ליתן לנו על אבלותנו על החורבן הגדול והנורא. נב. פעם נתאחר הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע מלהיכנס לעריכת שולחנו הטהור, בעת ישיבתו אצל השולחן הסביר לחסידיו, הנה עתה היה אצלי משיח בן דוד גואל הצדק, ושאלתו בפיו האם יתגלה זה עתה ויגאל כבר את בני ישראל מגלותם המרה, או שעדיף שעוד יתמהמה מאחר שיש עוד נשמות רבות הצריכות לבא אל תיקונם, ולאחר ביאת הגואל לא יהא בידם לתקן עצמם עולמית, ועינתי לו, שלדעתי אכן יש לרחם על אלו הנשמות, ולכן עדיף שימתין להתגלות עד שיתוקנו כל הנשמות הצריכות תיקון. נענה אחד מהעומדים - וכי בגלל אותם כמה בני בליעל שעדיין לא הגיעו אל תיקונם אנו צריכים לסבול', הפטיר לעומתו הרה"ק ואמר לו, 'הן אתה הוא אחד מאלה'... כל אחד יתבונן בעצמו בשמעו עובדא זו... כי מי יאמר זיכיתי לבבי, ומי יודע בשל מי הסער הגדול הזה. נג. בדרך זה ביאר הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע (גנוי ישראל ואתחנן תרס"א) הא דאיתא בגמרא (מכות כד:) כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל יוצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין ור"ע מצחק. אמרו לו מפני מה אתה מצחק, אמר להם מפני מה אתם בוכים, אמרו לו מקום שכתוב בו (במדבר א נא) 'והזר הקרב יומת' ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה, אמר להן לכך אני מצחק... עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. ולכאורה צריך ביאור שהרי רבי עקיבא היה מצחק מפני שבטח שגם נבואתו של זכריה תתקיים, ואם כן מהו שאמר לכך אני מצחק, שנראה ששמחתו תלויה בבכיתן של חבריו. אלא ביאורו, שאכן, לכך - מפני שעדיין אתם בוכים אני מצחק, שכל שמחתו באה מתוך שראה שהם מתאבלים על החורבן, וזה גופא סימן וראיה שעומד הבית להבנות בבנין ציון וירושלים.

באר הפרשה - פרשת דברים - תשעה באב

(שבת לא.). לא רק את גדולי הדור ישאלו כן, אלא כל איש מישראל יצטרך לענות האם ציפה וחיכה בכליון עיניים לגאולתנו ופדות נפשנו. וכבר כתב הרמב"ם (פ"א מהל' מלכים ה"א) 'כל מי שאינו מחכה לביאתו^י הרי הוא כופר בתורה^י ובמשה רבינו^י.

מלך רחמן רחם רחם עלינו, טוב ומיטיב הדרש לנו, והראינו בבנינו ושמחנו בתיקוננו^י, ויבנה ביהמ"ק^י בב"א.

לישועה מצוה כתובה בתורה היא (בדיבור הראשון 'אנכי ה' אלוקיך), ולבך שואלין עליה בבי"ד של מעלה.

נמצא, שענין זה של 'צפית לישועה' שייך לכל בר ישראל יהיה מי שיהיה, שהרי 'אנכי ה' אלוקיך' לכל בני ישראל נאמר, א"כ, כל מי שדרבו הנלי אבותיו על הר סיני שייך בזה. ועוד, כי לאחר אריכות ימים ושנים ישאלו לכל אחד בבי"ד של מעלה 'צפית לישועה'

נד. סיפר הגאון רבי משה ברלין שליט"א מה ששמע מאביו הרה"ג ר' חיים זצ"ל שהוא היה עד ראייה ושמיעה, כי פעם ישבו קבוצת אנשים אצל הגרי"ז הלוי זי"ע מבריסק, ושוחחו אודות הצרות שהיו באותו הזמן, ובתוך הדברים אמר אחד מהם שמוכרחים אנו שכבר יבוא משיח בן דוד להושיענו ולגאלנו, נענה אחד והפטיר לחברו בלחש 'המשיח איננו מגיע כל כך מהר'... והיתה כוונתו לומר, שיש עוד זמן עד שנזכה לאורו ולביאתו, דבריו נשמעו באזני הגרי"ז, ונסער מאוד עד שפניו נעשו אדומות בבעירתו כאש, וכעבור רגע קרא לאותו 'מאן דאמר' ונכנס עמו לחדר הפנימי וסגר את הדלת אחריו. מיד היטה ר' חיים הנ"ל את אזנו אל הדלת, ושמע כיצד הגרי"ז מוכיחו בכאב ובסערה ווי אזוי זאגט מען אזא זאך, ווי אזוי קען אַ יוד זאגן אזא ווארט – איך אומרים דבר כזה, איך יהודי יכול לומר כזה דבר, והוציא את ספר הרמב"ם והראה לו בלשונו 'וכל מי שאינו מאמין בו או שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו' וכו'.

נה. כתב הגאון בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל, כי הנה הרמב"ם פותח את ספרו הגדול 'היד החזקה' במצוות האמונה בה', וכלשון קדשו 'יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא לכל נמצא', וסיום הרמב"ם הוא באמונה בביאת המשיח, 'וביניהם' נכתבו כל ההלכות החוקים והמשפטים, ללמדנו כי כל התורה כולה תלויה בב' חלקי האמונה הללו.

נו. בספר תפארת בנים (ליקוטי אמרים תפילה, לבעל הדרכי תשובה) מביא פירוש בנוסח התפילה 'והראנו בבנינו ושמחנו בתיקוננו' (והיהלו לומר והראנו בנינו), משל לתינוק שרעב למאכל... והוא בוכה לפני אביו ואמו על גודל רעבונו, אמנם, אמו מנסה להסביר לו שהיא באמצע הכנת המאכל ובישולו, ועוד מעט קט יוגש לפניו מאכלו, אך זה הקטן אינו מבין מה שאמו אומרת לו, ומגביר את בכיותיו עד לשמים, עד שאמו מגביהתו ומראה לו את המאכל המתבשל בתוככי הקדירה או אז יירגע הנער מבכיותו, כך אנו מבקשים מהבורא, אף אם עדיין לא הגיע עת הגאולה, אבל רעבים אנחנו צמאים אנחנו, לישועתך ולישועתנו, אנא, הראנו אז ס'קאכט זיך (שהגאולה מתבשלת – רוקמת עוד וגידים)...

נז. כה אמר הגה"ח רבי אליהו ראטה זצ"ל, לבאר מדוע אומרים אחר תפילת שמונ"ע יהי רצון מלפניך שיבנה ביהמ"ק וכו', מה עניניה לסוף התפילה, אלא, שהוא כעין התנצלות מצד המתפלל, אחר שסיים תפילתו, שבוודאי היה יכול להתפלל יותר טוב, אומרים להקב"ה, הנה צורת התפילה כפי שהיא נראית היום היא בסיבת הגלות המטרדידה את לבנו שאין הלב פנוי כראוי לתפילה, ולזה מבקשים שיבנה ביהמ"ק בב"א, ואז נתפלל טוב יותר – ושם נעבדך ביראה.

"בליל זה יבכיון וייללון בני"

הננו להודיע על מספרי הטלפון אליהם יהיה ניתן לשמוע

שידור חי [ליי"וו הוק-א"פ] מדרשת נהי קינה ומספד

ממורנו הגה"צ רבי **אברהם אלימלך בידרמן שליט"א**

ליל תשעה באב - בעיה"ק ירושלים תובב"א

ארה"ב - בשעה 11:00 (בערב)

קול הלשון:

(צריך להקיש * לליי"וו הוק-א"פ)

(718) 906-6400 - *

Direct #: (718) 906-6444 - *

Monsey: (845) 678-3337 - *

Lakewood: (732) 806-8199 - *

Los Angeles: (310) 659-8000 - *

Montreal: (514) 667-3599 - *

Toronto: (416) 800-2146 - *

Eretz Yisroel: 03-929-0709 - *

קול מבשר:

(212) 444-1100,8,1

Monsey: (845) 414-1100,8,1

Monroe & Upstate: (845) 351-1200,8,1

ק : ארה"ק : 072-333-3111 -8,1

קוים מיוחדים לליל ת"ב:

347-841-7294

727-731-5409

ארץ ישראל - בשעה 10:00

קו החבורות

אידיש - 0-723-723-720

לשה"ק - 0-723-723-730

מספר ארה"ב: 718-234-0464

קול הלשון:

073-295-1710 - 03-617-1122

מספר ארה"ב: 646-813-7675

קול הבאר: 073-2-122-100

קול הדף: 02-64-000-22

קוים מיוחדים לליל ת"ב:

02-302-4231/074-717-2000

0799-2000-40/08-313-6666

South Africa:

115-680-938

שווייץ:

445-087-456

אוסטרליה:

390-216-884

צרפת:

980-091-256

ענגלאנד:

208-191-7000

גבאים המעוניינים לשדר השיעור
בליל ת"ב בבתי מדרשם
ניתן לפנות:

support@kolhl.com

שיעורים ודרשות בענייני ת"ב משנים קודמות:

ארה"ק: אידיש 0723-723-720 לשה"ק 0723-723-730

קול הלשון: 03-617-1111 | קול הדף: 02-640-00-20

קול הבאר: 073-2-122-100

ארה"ב: 718-234-0464

קול הלשון: (718-906-6444) להקיש 1 - 2 - 6 - 14

ויה"ר שנזכה לראות בנין בית המקדש בתפארתו במהרה בימינו אמן